

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
49/2014
6. december 2014

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

STOROČNICA MATIČIARA
Dr. IMRICH KRUŽLIAKA
Strana 4. a 10.

PÁPEŽ FRANTIŠEK
SPOVEDAL BRUSEL
Strana 5.

ING. PATRICK SCHWAB –
NEOGRAFIA BUDE INÁ
Strana 6.

RUŽOMBERSKÉ MAUZÓLEUM
STÁLE ŽÍVA PRÁZDNOTOU...
Strana 7.

RIGOVÍ HRDLORZI
V KRVAVOM KÚPELI
Strana 8.

SLOVO O SLOVENSKU

Vek by ma už možno aj oprávňoval poľnukávať a skuhrať, že už nič nie je také ako zmlada... Ani to počasie. Ved' ročné obdobia sú už iba v kalendári. A aj ten s nami cvičí, nie ako sa chce nám, ale ako to chcú všetijaki pochábi piaristi a výrobcovia reklamných šotov – šokov (?) No, nesekejte vami o zem, ak ktosi – ako kedysi Husák – z rozhlasu trepe, že sú letné Vianoce, len aby vás (nepoučiteľných z krízového vývoja v pravicových stranách a americkej spoločnosti Enron Corp.) obchodne zaktivizoval a prinútil v dovolenkovom sparne načisto vybieliť suchotami sužovaný pudilár až po ostatné priehradky – možno tak ešte so zapadnutými jednocentníkmi a absolútne neúčinnou šupinou z lanského kapra. Aj tí prebalení čokoládoví mikulášikovia, čo sa v tom čarovnom preporode čase ani nie babieho leta vykrbálajú na obchodné police zarovno s nubianmi za spevu kolied, majú neraz vlašajší a ešte starší rodný či výrodný list. Akoby nás postihlo výpredajové belmo a v chtivosti nepobadali, že sú bradatí... No nekúp, keď je za lacno, keď je teraz také jednoduché a (s)prostučké nakupovať len s občianskym preukazom... Lenže platí sa vždy peniazmi. Ale tiež povestou!

A ďalší reklamný blyskáč: A s kým bankujete vy? No čosi zverskejšie našej materčine sotva možno vykonať. Taký kopanec frazeológie, etymológie, všetkým pravidlám slovenčiny a logike novotvarov som v živote nepočul! A akýsi sponzor „novotvarov“ tento blud do nášho jazyka tvrdohlavo fedruje, štedro financuje a vnučuje. Prisámvačku, odpornejšia je len absolútne nekritická reklama verejnoprávneho rozhlasu, aký jedinečný program a unikátny obsah nám ponúka... Aj tam by bolo treba pripomenúť, že samochvála smrdí, alebo čosi urobiť s personálnou vzduchotechnikou, aby ten Augiášov chliev vyvetrala od všetijakých kotianov, turčikov, barborákov; neborákov – darebákov...

Emil SEMANCO

V Gauntanáme ich dlho väznili ako teroristov – teraz sú z nich baránkovia?

Ako sa termín internačný mení zrazu na integračný

Jaroslav PAŠKA – Ilustrácia Andrej MIŠANEK

Vo štvrtok 20. novembra tohto roka prijala slovenská administratíva a jej príslušné orgány v rámci medzinárodných dohôd z júna 2009, uzavretých medzi členskými štátmi EÚ a USA, ďalších dvoch väzňov z amerického internačného tábora Guantanamo Bay, kde USA od roku 1992 zadržovali 775 bojovníkov al-Káidy a Talibanu uväznených počas vojny v Afganistane. Až v rámci tejto informácie ako „podporný argument“ zaznelo, že Slovensko prijalo dlhodobu internovaných z tohto amerického väzenského zariadenia na Kube už aj v roku 2010. Počet bývalých zajatcov, ktorí sa majú integrovať u nás, sa takto zvýšil na osem...

Podľa informácií hovorca ministerstva vnútra Petra Lazarova majú byť doteraz prísne strážené väzni Tunisan Hisham Sliti (48) a Jemenčan Hussain Almerfedi (36) na Slovensku zaradení do trojročného integračného programu, ktorý im má pomôcť úspešne sa začleniť do našej spoločnosti.

■ VZOR DEMOKRACIE?

Podľa oficiálnych vyjadrení ministerstva nepredstavujú menovaní pre Slovensko nijaké bezpečnostné riziko, lebo vraj neboli z ničoho obvinení a ani za nič odsúdení... Logickou otázkou preto ostáva, za čo ich teda krajina, ktorá sa hrdí prívlastkom „kolíska slobody a demokracie“, vyše desať rokov držala v najprísnejšie stráženej väznici, kde boli vystavení mučeniu, sexuálnemu obťažovaniu, náboženským ústrkom a najrôznejšiemu ponižovaniu? Čarovaním s právnickou terminológiou im USA nepriznali štátut väzňov podľa Ženevskej konvencie a až protesty svetovej verejnosti prinútili americký štátny aparát zmeniť pomery v tomto koncentračnom tábore a riešiť situáciu v ňom zadržovaných. Doteraz z neho „prepustili“ polovicu internovaných, aby aj takto splnili prísľub prezidenta B. Obamu, že väzenie zruší...

■ ZVÁŽENIE RIZIKA

Zo zverejnených informácií nie je zjavné, kedy, kto a ako

kompetentne u nás vyhodnocoval skutočné bezpečnostné riziko vyplývajúce z deportácií v USA väznených islamských radikálov na ich nedobrovoľné (nútené) začleňovanie sa do našej spoločnosti. Aj keď sa k podobnej ústretovosti voči B. Obamovi pri legalizácii pomerov okolo Guantanamo zaviazali v roku 2009 mnohé krajiny EÚ, väčšina z nich pristupuje k svojmu záväzku omnoho opatrnejšie ako Slovensko. Kým my sme už prijali

li osem väzňov, naši susedia Česi a Rakúšanovia ani jedného, Maďari, Bulhari, Lotyš, Švédovia a Dáni po jednom, Taliani, Íri či Portugalci dvoch a veľké bohaté Nemecko iba troch.

Majú azda v uvedených krajinách úzkoprsejších bezpečnostných analytikov ako my? Alebo ich analytici, na rozdiel od našich, už zaregistrovali narastajúcu radikalizáciu v islamskom svete? Stupňujúce sa bombové útoky al-Káidy, vraždenie a únosy Boko Haram či

rastúcu krutosť a brutalitu bojovníkov Islamského štátu Iraku a Sýrie (ISIS), ktorí verejne vyhlásili územie Slovenska za súčasť svojho budúceho štátu!?

■ POTENCIÁLNY TERČ

Čo vedie vysokých štátnych úradníkov, že túto krajinu ponúkajú za ďalší potenciálny terč krvavých aktivít islamských extrémistov? A prečo majú naši nebohatí občania zo svojich daní platiť dlhoročné integračné programy – pobyty amerických väzňov – islamských radikálov a ich rodín u nás? Ich ubytovanie, stravovanie, každodenné profesionálne tlmočenie, jazykovú prípravu, školy a vzdelávanie pre ich deti či zdravotnú starostlivosť pre všetkých členov širokej rodiny, ktorých si k nám zaiste dovedú, aby ich integrácia bola plynulejšia. Prečo vôbec slovenská štátna administratíva prenáša následky vážnych politických zlyhaní amerických úradov v takom neadekvátnom rozsahu na bedrá našich občanov?

Nehazardujme s našou bezpečnosťou, správajme sa primerane obozretné a uvážlivo, nasledujme v tomto smere našich susedov Čechov, Rakúšanov, Maďarov, ale aj samotných Nemcov, no predovšetkým prestaňte s nadmerným transferom nebezpečných cudzích bremien ohrozovať slovenské občanstvo.

Autor bol europoslanec za SNS.

3 OTÁZKY PRE:

Stanislava MUNTÁGA, riaditeľa Vydavateľstva Matice slovenskej

Práve žneme vydavateľskú úrodu

• Aký je váš názor na vydávanie pôvodnej slovenskej literatúry v porovnaní s nedávnou minulosťou, zlepšujú, či zhoršujú sa podmienky pre vydavateľov a najmä pre autorov?

Podmienky pre vydavateľov a rovnako aj pre autorov sa neustále zhoršujú. Postupne skrachovali takmer všetky veľkodistribúcie, všade vydavateľom ostali obrovské pohľadávky. Súčasná situácia zasa hrozí monopolom jedného vydavateľsko-distribučného komplexu. Kamenné kníhkupectvá sa pre nekomerčnú literatúru čoraz viac zatvárajú. O poéziu vôbec nie je záujem, z (nekomerčnej) prózy idú na odbyt len diela autorov, ktorí ako Hrebenda neúnavne chodia na besedy a predávajú svoje knižky.

• Čím ste obohatili knižný trh v tomto končiacom sa roku a čo vás osobne z produkcie Vydavateľstva MS najviac potešilo?

Pribudli desiatky nových a hľadám aj zaujímavých titulov. Usilovne žneme vydavateľskú úrodu; pred pár dňami sme v Kubíne vítali utešený výber Najkrajších oravských povestí od Antona Habovštiaka, v Bratislave sme pripravili prezentáciu reprezentatívneho výberu z tvorby fotografa Igora Grossmanna, v utorok 2. decembra sme uvádzali hneď dve knihy – v Martine prepracované vydanie diela T. Winklera a P. Štelingeru Kto proti osudu a v Žiline lahôdku pre všetkých kulinárov s názvom Tradičná kuchárka moderne... Máme nádherné ilustrované detské

knihy od Marty Hlušikovej, Františka Rojčka, kreslené Slovenské obrázkové povesti O. Sliackeho a M. Čapku, máme druhé vydanie Vianočných ľudových kolied od Ondreja Dema, ale i výborné vydania krásnej literatúry: Kliatba žltých ruží skvelého prozaika Jula Balca, Biele deti na úteku od Laca Hrubého, Zemplínske nebo od Mariána Tkáča a mnoho ďalších.

• Na čo sa môžu čitatelia tešiť v budúcom roku?

Plánov je tradične veľa, ale uvidíme, na čo sa podarí zohnať zdroje. Šturmuje sa s podávaním žiadostí o granty MK SR a zháňame sponzorov na ďalšie projekty. Zhováral sa R. KALISKÝ-HRONSKÝ

Foto: archív SNN

V SNN 50/2014
SI PREČÍTAJE

■ Cyril DAXNER – Jeho najvyššou prioritou bola obrana národných práv Slovákov!
■ Pavol M. KUBIŠ: Listovanie v spomienkach na stretnutia s básnikom Mikulášom Kováčom
■ Norbert BORMANN: Veľké zrovnanie – Kniha, ktorú by si mali všimnúť aj naši vydavатели

Nová politická kultúra sa zrejme nenastolí ignorovaním prezidenta Z jesenných ulíc zavial občiansky vzdor

Ivan BROŽÍK – Foto: zdroj: www.minedu.sk

Na námestiach tisíce ľudí, nový predseda i podpredseda parlamentu, nový minister školstva a nevysielanie prejavu hlavy štátu v Národnej rade Slovenskej republiky zo strany verejnoprávnej televízie. Ten si neprišli vypočuť ani členovia vlády. Trochu veľa na desať dní, ktoré otriasli svetom – aspoň tým slovenským.

Zákonodarný zbor vedie Peter Pellegrini. Staronovým podpredsedom NR SR je Miroslav Číž. Nový predseda parlamentu by bol rád, „keby niekedy prešiel aj opozičný návrh“. Po období mocenského absolutizmu je to optimistické.

■ POLITIKA NA NÁMESTIACH

V Bratislave bolo na protestnom zhromaždení proti korupcii a klientelizmu asi päť tisíc občanov. Osobnosti a herci. Ďalšie sa konalo v Košiciach. Je zaujímavé, čo si o tom myslí prezident: „Myslím si, že je málo ľudí, ktorí by v takom prípade zostali ľahostajní a ktorí by neboli rozčarovaní a nahnevaní. Takto rozumiem aj verejným protestom a demonštráciám v týchto

dňoch. Sú pochopiteľné, sú legitímne, dôvodom rozumiem a sú právom ľudí, ktoré treba chrániť, nie znevažovať, a treba takto prejavenu nespokojnosť počúvať,“ odporučila hlava štátu. Podľa jeho slov je však dôležité, aby protesty boli pokojné, nastavovali zrkadlo politike svojou principiálnosťou a slušnosťou a neatakovali súkromné životy detí alebo rodín.

■ RTVS ZASPALA

Verejnoprávna televízia sa správa presne ako STV pred dvadsiatimi piatimi rokmi. Vyčkáva, kam sa vyvinú protesty na námestiach, a dovtedy radšej mlčí. Znížila sa aj k tomu, čo považovali za bežnú prax protagonisty čias spred novembra 1989 – ne-

vysielala priamy prenos z vystúpenia hlavy štátu v najvyššom zákonodarnom zbore republiky.

„RTVS si stále neplní svoje povinnosti, ktoré jej vyplývajú zo štatútu verejnoprávnej inštitúcie,“ konštatoval Andrej Danko zo SNS na margo tejto udalosti. Ako jediný z celého politického spektra na Slovensku pripomenul RTVS, čo je slušnosť voči hlave štátu.

■ REKORDNÉ MINISTERSTVO

Nový minister školstva Juraj Draxler to nebude mať ľahké. Sedí na stoličke, na ktorej sa od revolúcie vystriedalo najviac úradníkov. No podľa jeho blogov možno je pre rezort nádejou: „A spoločnosť ako celok pekne hlúpane. A zabáva sa na rôznych politických pseudoproblémoch. Osobne by ma každodenná drobná rezignovanosť na civilizovanú komunikáciu s úctou k logike a faktom, aj vystriedanie umenia náhradkami trápilo intenzívnejšie ako to, že niekto niekde stratil miesto alebo vyhral voľby. Z dlhodobé-

Nový predseda NR SR Peter PELLEGRINI

ho hľadiska toto bude bolieť oveľa viac.“ Mladý intelektuál. Možno aj on prispeje k tomu, že raz sa medzi skutočné, uznávané a oceňované hodnoty na Slovensku opäť vráti aj vzdelanie.

■ DNEŠNÁ REALITA

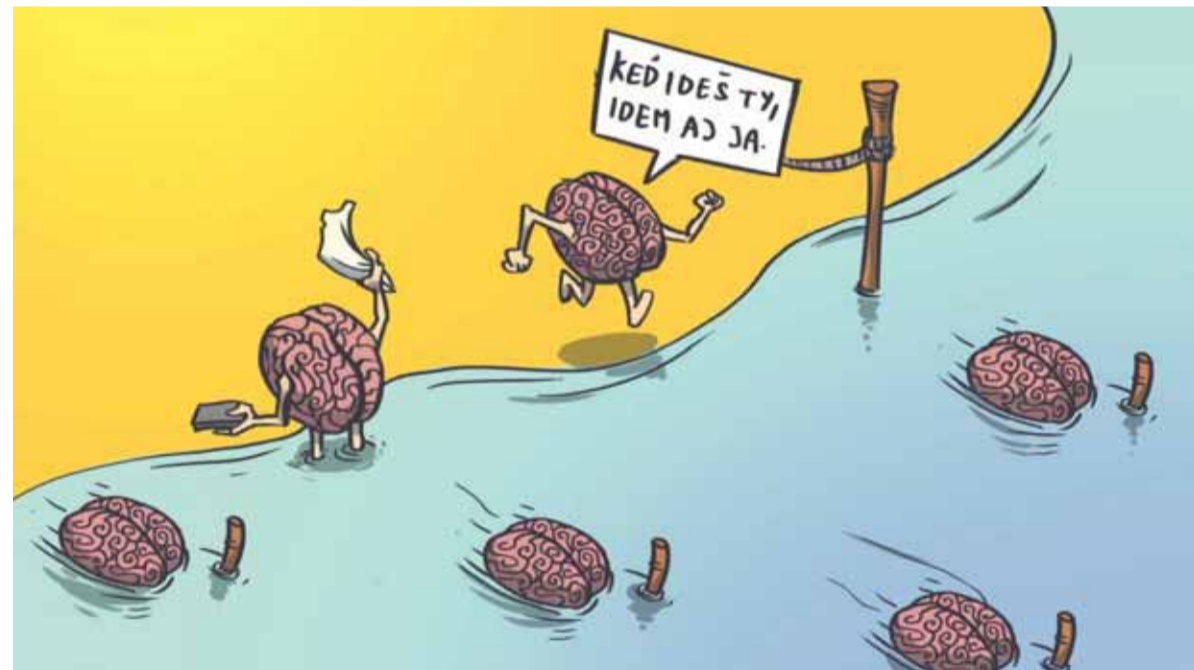
Protestné zhromaždenie Za ochranu vedy sa uskutočnilo aj v Košiciach. Bol to spoločné protestné zhromaždenie odborov, iniciatívy Veda chce žiť!, ako aj vedeckých pracovníkov, o ktorých tentoraz ide v prvom rade. Dôvody košického

protestu boli podobné ako v hlavnom meste. Je to dlhoročné podhodnotenie financovania SAV, niekoľkoročná nestabilita vo financovaní grantových schém Agentúry na podporu výskumu a vývoja či vyňatie SAV z programu Efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa. Financovanie vedy a výskumu je u nás dlhoročne zásadne nedostatočné a v príkrom rozpore k záväzkom SR ako člena EÚ. Nečudo, že občiansky vzdor nabera na intenzite. Politické strany, zdá sa, svoj čas nevyužívajú efektívne pre dobro spoločnosti.

Aktuálny demografický vývoj našej krajiny zarmucuje Mladí šikovní utekajú a domovina starne

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Martin KRAJČOVIČ

Pribúda občanov v neproduktívnom veku a ubúda mladých šikovných, vzdelaných a úspešných v nastupujúcom produktívnom veku. Žiaľ, reálne kroky, ako tento vývoj aspoň zmierniť, nevidno.

Varujúce údaje ponúka Prognostický ústav Slovenskej akadémie vied. Počet obyvateľov Slovenska sa do roku 2030 zvýši približne na 5,56 milióna. Je to naozaj iba veľmi mierny nárast oproti súčasnému stavu. Priemerný vek obyvateľstva však už v roku 2015 presiahne štyridsať rokov a do roku 2025 sa priblíži až k štyridsiatim trom rokom. Podľa tohto trendu po roku 2018 budú na Slovensku prevažovať seniori nad občanmi v predproduktívnom veku. Na jednej strane sa ako pozitívny jav môže vnímať to, že stredný vek dožitia sa u nás predlžuje. Momentálne je u mužov 72,47 roka a u žien 79,45 roka. Lenže zároveň s týmto trendom sa zvyšuje skupina obyvateľov, ktorá je odkázaná na dôchodkový systém. Ak podľa Štatistického úradu SR je súčasný medziročný nárast počtu dôchodcov na úrovni 3,1 percenta, produktívna časť obyvateľstva nestúpa ani o pol percenta. Výrazne sa spomaľuje aj natalita – teda prirodzený prírastok obyvateľstva.

■ STRATENÁ GENERÁCIA

Veľmi nepriaznivý stav je vo vekovej kategórii osemnásť- až tridsaťročných. Slovenský trh práce nie je schopný pokryť potreby množstva našich talentovaných ľudí. Počet občanov SR zamestnaných v zahraničí podľa výberového zisťovania pracovných síl Štatistického úradu SR vzrástol zo 49 000

v roku 2000 na 158 100 v roku 2006. Podiel na celkovom počte zamestnaných občanov SR tak podľa týchto údajov dosiahol 6,9 percenta v roku 2006. Podľa výsledkov výberového zisťovania pracovných síl za druhý štvrtrok 2010 v zahraničí pracovalo 130 500 slovenských občanov. Z týchto údajov vyplýva, že pracujúci v zahraničí sa podieľali 5,64-percentným podielom na celkovo zamestnaných osobách v SR. Medzi našincami pracujúcimi v zahraničí tak dlhodobo dominujú ľudia do tridsiatich štyroch rokov. Je to vek, v ktorom by sa už mali zdokonaľovať profesijné zručnosti, rozvíjať kariéru a zakladať rodinu.

■ CHYBA V SYSTÉME

Chaos vo vzdelávacom systéme už teraz spôsobuje, že začíname mať množstvo nezamestnaných právnikov, ekonómov, filozofov alebo kuchárov. Popri prvotnej príčine nerovnováhy na trhu práce – všeobecne podpriemernom finančnom ohodnotení zamestnancov na Slovensku, pre niektoré odbory platí, že až 50 percent ich absolventov je aj niekoľko mesiacov nezamestnaných, tretina absolventov vysokej školy pracuje po štúdiu na stredoškolských miestach a až polovica absolventov je so svojim prvým pracovným miestom nespokojná a hľadá si nové zamestnanie.

VŠIMLI SME SI

Vzdelanie prestáva byť na Slovensku garantom dobrého uplatnenia sa v zmysle využitia poznatkov zamestnanca, ale aj jeho príjmu za prácu, ktorý dostáva každý mesiac. Najvzdelanejší Slovák zarába podstatne menej než priemerný Európan so základným vzdelaním. Tvrdí to výročná správa Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Austrálčania, obyvatelia Japonska či Talianska so základným vzdelaním zarábajú v priemere mesačne viac ako Slováci s hneď niekoľkými vysokými školami.

Na cti netratí, na peniazoch áno

Priemerný Slovák, ktorý nedosiahol vyššie ako stredné vzdelanie bez maturity, zarába priemerne podľa OECD okolo 770 eur mesačne. Ide však o superhrubú mzdu, v ktorej je zahrnutá hrubá mzda aj náklady zamestnávateľa na vaše odvody. V čistej mzde je to len približne polovica, teda čistý príjem na Slovensku v tejto skupine zamestnancov sa pohybuje pod sumou 400 eur mesačne. Je to najmenej spomedzi všetkých tridsiatich štyroch krajín sveta, v ktorých sa prieskum uskutočnil. Priemerný Nemec pracujúci na mieste, ktoré zodpovedá nižšiemu vzdelaniu, zarobí za mesiac vyše dvetisíc eur. Priemerný Dán s takýmto vzdelaním dokonca až 2 700 eur. Slovák so stredným vzdelaním, ktoré podľa OECD predstavuje gymnázium, obchodnú akadémiu alebo technicky zamerané školy ukončené maturitou, zarobí mesačne niečo cez 1 300 eur. Nórs s takýmto vzdelaním však až 3 640 eur. Nehovoriac o Američanoch v kategórii „s maturitou“ – tí zarobia až 4 100 eur. Podľa OECD zarába v superhrubej mzde priemerný Slovák po ukončení vysokej školy okolo 1 700 eur. Teda v čistom niečo nad 800 eur. Rovnako vzdelaný Angličan alebo Ír však zarobia až 3 900 eur. Slovák s najvyšším možným dosiahnutým vzdelaním zarába podstatne menej ako Talian, Belgičan či dokonca Kanaďan iba so základným vzdelaním. Američan s najvyšším stupňom vzdelania a minimálnou praxou zriedka prijme nástupný plat nižší ako 5 000 eur.

(čj)

Václav KLAUS : „My ty Slováky nepotrebujeme!“ Pod Čechmi horšie než pod Maďarmi

Verejnoprávna STV má pred sebou jasné ciele. Pri príležitosti deväťdesiateho šiesteho výročia vzniku Č-SR sa prihovarila za to, aby pri stom výročí sa konalo referendum o obnovení Česko-Slovenska. Uvedenú diskusiu vyvolal akože problém, prečo sa vznik Č-SR neslávi na Slovensku ako štátny sviatok. Každý národ má mať svoj národný mýtus a tento dátum je údajne na jeho utvorenie najvhodnejší. Pre Čechov a pre Slovákov sa vraj vhodnejšia dejinná udalosť už nenájde. Veľká Morava so Svätoplukom, ktorou sa hrdia Slováci, bola odmietnutá ako čosi smiešne. Držia sa jej iba „blbí“ Slováci. Takými názormi v súčasnosti verejnoprávna STV žije.

Okrem výročia vzniku spoločného štátu sme si pripomenuli aj štvrtstoročie zamatovej revolúcie. Vtedy Slováci vstali, že si idú vládnúť. Ale STV tieto národno-emancipačné snahy nazvala fašizoidnými. A práve volanie po vlastnom štáte bol étos, ktorý sa stal hlavným výdobytkom a motorom pokračovania novembra 1989. STV sa však priklonila k stále živému čechoslovakistickému prúdu, ktorý dodnes trpí tým, že terajšie Česko sa po oddelení Slovenska stalo malým. Nemá už pätnásť miliónov obyvateľov, ako napríklad Čile, lež iba desať ako Grécko. A s touto kvantitou nezmôže nič ani vo V4. Bývalé postavenie Česko-Slovenska, ktoré hralo v bývalom socialistickom bloku prvé husle, sa dnes vo V4 neopakuje. Malé Česko tromflo rozľahlé a ľudnaté Poľsko.

Ale odpovedzme na otázku, prečo na Slovensku neslávim deň vzniku, rovno povedzme, českého štátu. Spod maďarskej poroby sme sa totiž dostali do rovnakej, ak nie horšej poroby českej. Sám Andrej Hlinka, ktorý po spoločnom štáte s Čechmi volal, z tejto svojej vízie zá-

ČO INÍ NEPIŠU

chranu Slovákov vytriezvel a istému francúzskemu novinárovi sa postaroval, že „pod Čechmi je to ešte horšie než pod Maďarmi“. Na Slovensku sme mali českých žandárov, českých poštových úradníkov, aj učiteľov. Tí napríklad slovenských žiakov učili, aby nehovorili september, ale záruj (česky září). Slovensko bolo najpriemyselnejšou časťou Uhorska, ale Praha začala slovenské priemyslové podniky demontovať a odvádzať

do Čiech. Aj to bola „chyba krásy“ na novom spoločnom štáte. Tí, čo nostalgicky a idealisticky po ňom opäť túžia, nemajú vôbec predstavu, k akým všemožným konfliktom by v ňom dnes mohlo dôjsť. Nevážia si pokojný, mierový rozchod, ku ktorému by tak či tak raz muselo prísť. Ešteže sme mali, keď sa lámal chlieb, takých rozľadených politikov, ako boli Mečiar a Klaus. Aj keď Klaus viedli iné pohnútky než Mečiara, formujúceho ideu o vlastnom štáte. Ale až vtedy, keď Klaus povedal: „My ty Slováky nepotrebujeme!“ My sme už tiež nepotrebovali Čechov. Tak aké sny o referende! To, že súčasný stav je najlepším možným variantom, dosvedčuje aj vysoké české vyznamenanie – Rad Bieleho leva, ktoré premiér Robert Fico dostal od prezidenta Miloša Zemana.

Peter JÁNOŠÍK

Malá podpora, ale veľké gestá

Roman MICHELKO

V súvislosti s diskusiami o úrovni politickej kultúry musíme konštatovať, že najmä zásluhou skrachovaných opozičných politikov sme svedkami toho, čo sa v politologickom slangu začína nazývať ako majdanizácia politiky. Inak povedané, politici, ktorí nedokážu svojim programom presvedčiť relevantnú časť voličov na svoju podporu, v úsilí za každú cenu podporiť svoju naštrbenú samofúbosť neváhajú siahnúť ku krajným riešeniam. Je príznačné, že sa k takémuto štýlu politiky uchýľujú – prepytujem – politici, ktorých legitimita je mizivá. To, čo tu v ostatných dňoch predvážalo zoskupenie obskúrnych figúrok nášho politického panoptika – Lipšic, Matovič, Hlina a spol. – svedčí len o jedinom: ak sa politika vyčerpá, ak politici nemajú čo povedať, myslia si, že ich politické prežitie im zabezpečí rozoštvaná

ulica. To, že tým idú na veľmi tenký ľad, je im, samozrejme, úplne jedno.

Podme však k príčine, na základe ktorej chceli títo strážni anjeli iniciovať „slovenský Majdan“ a kauza predraženého piešťanskeho CT prístroja sa mala stať onou povestnou kvapkou. Ak si uvedomíme, aké kauzy boli denným štandardom – platinové sitká, kauza Liberálny dom, Daňové riaditeľstvo v Košiciach a mnoho ďalších – v čase, keď naši „neohrození obrancovia čistoty a transparentnosti politiky“ boli pri válovo, tak potom ich „spravodlivé“ rozhorčenie je len trápny paškvilom.

V tejto súvislosti treba zdôrazniť ešte niekoľko skutočností. Tak predovšetkým celá kauza kúpy predraženého piešťanskeho počítačového tomografu sa skončila v štádiu pokusu. Zmluva na kúpu bude alebo už bola

zrušená a verejné zdroje neboli ukrátené ani o cent. Nič na tom nezmenia ani veľkohubé a sprosté klamstvá už spomenutých protagonistov „nášho Majdanu“ alebo rovnako veľkého a neohrozeného bojovníka za transpa-

KOMENTÁR

rentnosť vo verejnej sfére Radoslava Procházku, ktorý v diskusnej či v tomto prípade skôr monologickej relácii televízie TA 3 Téma dňa systematicky a bezočivo klamal, keď dookola tárал o tom, ako sa niekto „na tom nabalil“. Pri neprítomnosti oponenta a len pre fatálne zlyhanie moderátora Petra Bielika toto mnohokrát opakované klamstvo nebolo dané na pravú mieru. Podme však ďalej.

Neexistuje vláda, v ktorej by sa z času na čas nevyskytol nejaký prob-

lém podobného typu. Nie je v možnostiach kohokoľvek všetko ukontrolovať, dosadiť na množstvo nominácií len slušných, čestných a nezištných ľudí. Aj preto nie je podstatné, či sa niečo podobné udialo (ako som napísal, neudialo), keďže celá kauza sa skončila pri príprave kontraktu, ale podstatné je, aké z nej boli vyvedené konzekvencie. Takmer okamžite bola vyvedená politická zodpovednosť nielen u členov správnej rady piešťanskej nemocnice, ktorých nominovalo ministerstvo zdravotníctva, ale padla aj hlava ministerky a podpredsedníčky parlamentu. V to, že nakoniec vyvodí politickú zodpovednosť aj predseda Národnej rady SR, opozícia (zrejme podľa hesla podľa seba súdím teda) ani nedúfala. Iste len preto veľkohubo a nepremyslene exminister Uhliarik vyhlásil, že ak sa vzdá postu Pavol Paška, aj on rezignuje na svoj poslanecký mandát. Dnes už o tom, samozrejme, nechce ani počuť.

Aj preto sme veľmi zvedaví, či Smer-SD využije túto nahrávku na smeč a farizejských kádehákov poriadne vykúpe vo vlastnej šťave. Stačí si len spomenúť, ako sa riešili kauzy v období, keď dnešní neohrození

kritici pomerov sami uplatňovali moc. Ako vieme, pre kauzu Daňového riaditeľstva v Košiciach takmer padla premiérka Radičová, ešte predtým sa však nesmierne strápnila, keď obhajovala neobhájiteľné – totiž to, že firma Nitra Invest, ktorá stojí za prenájmom, je cyperská schránka. Jej naivné a prostoduché argumenty typu, že je všetko v poriadku, lebo Cyprus je členom Európskej únie, boli ešte na inkriminovanej tlačovke vyvrátené skutočnosťou, že spomínaná cyperská firma je len dcérou firmy, ktorá je „zaparkovaná“ v bezpečnom daňovom raji na britských Panenských ostrovoch.

Nech už celá kauza dopadne akokoľvek, predsa len v konečnom dôsledku posunula našu spoločnosť ďalej. Smer ukázal, že v ňom nie je nikto nedotknuteľný, a spôsob, akým sa premiér postavil k celej kauze, dal jasne najavo, že nemieni nikoho kryť a že rozhodne nie je bezmocnou figúrkou v rukách vplyvných ekonomických skupín. Druhým trvalým dôsledkom celej kauzy je urýchlené prijatie zákona, ktorý aspoň nateraz zamedzí, aby sa schránkové firmy uchádzali o verejné zákazky.

To sme už zrazu takí bohatí...

Milan S. ĎURICA

Náš ešte stále relatívne mladý štát sa vyznačuje, okrem iného, veľkým počtom štátnych sviatkov a pamätných dní. Je ich toľko, že aj cudzí národohospodári nad tým krúčia hlavou a kladú si otázku, ako dlho ešte slovenská ekonomika utiahne to mrhanie závrtným počtom neodpracovaných hodín a dní?

Oživuje mi to spomienku na sedemdesiate roky uplynulého storočia, keď sovietska propaganda šírila do sveta štatistické údaje o závrtnom raste ekonomických indexov ZSSR. Na ich základe podaktorí prognostici už aj určovali čas – ak sa nemýlim, mal to byť rok 1978 – keď Sovietsky zväz prekoná kapitalistický svet v produkcii ocele a energetických zdrojov. V intelektuálnych ľavicových kruhoch európskych demokratických štátov, nevynímajúc

niektoré skupinky takzvaných „katolikomunistov“, sa už viditeľne šírila nálada konečného víťazstva socializmu. Jeden z mojich priateľov, ináč tvrdý stalinista, ale pritom uznávaný odborník v ekonomických vedách, s ktorým

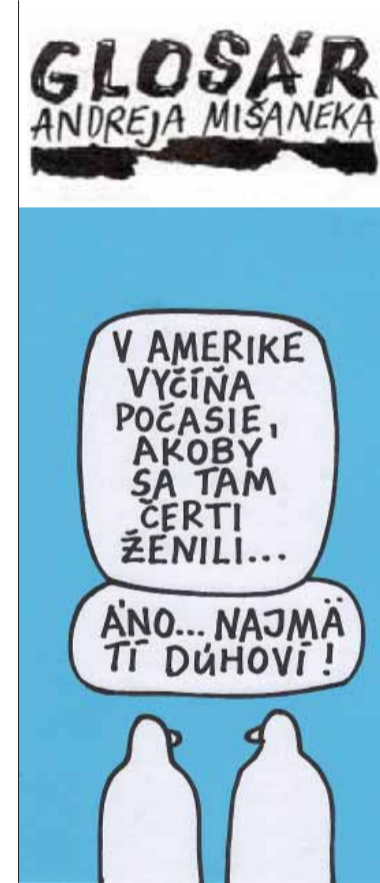
POZNÁMKA

sme často diskutovali o politických otázkach, mi po otázke na jeho názor celkom dôverne povedal: Vieš, ako by som sa tomu tešil, ale počas mojich opätovných študijných pobytov v ZSSR som dennodenne pred najrozličnejšími obchodmi aj s tými najzákladnejšími predmetmi životnej potreby videl dlhé hodiny vystávať stovky občanov všetkých vekových skupín. Ak to premietnem do celoštátnych rozmerov, tak to znamená každý deň milióny a milióny

premarňených pracovných hodín, o ktoré prichádza štát. Pridaj k tomu ďalšie astronomické finančné čiastky, ktoré ZSSR záväzne a väčšinou nenávratne investuje do nespočetných štátov nielen tretieho sveta. Bojím sa, že nijaký ekonomický systém nebude môcť dlhší čas zvládnuť takéto šafárenie s produktom svojej čo ako úspešnej ekonomiky. Neviem, či sa môj priateľ zveril s týmito obavami aj svojim ideologickým kolegom. Ale o asi o desať rokov neskôr sme všetci začali pozorovať rozpad Sovietskeho zväzu, ktorý potvrdil opodstatnenosť jeho obavy...

Prepáčte odbočenie, ale myslím si, že správne organizovaný štát by nemal až natoľko šafáriť s pracovným časom. Lebo aj naša ľudová múdrosť hovorí, že aj dobrého veľa škodí.

Ak sa pozrieme do nášho slovenského kalendára, ľahko porátame, že v každom roku máme celých pätnásť „dní pracovného pokoja“. Z nich osem je štátom uznávaných a stáročnou tradíciou vžitých hlavných cirkevných sviatkov, ale k tomu sa u nás pridáva ešte sedem ďalších „civilných“ dní pracovného pokoja. Taký počet sviatočných dní nenachádzame v nijakom inom európskom štáte. Česko a Rakúsko majú trinásť sviatkov, Poľsko a Španielsko jedenásť, ale Taliansku stačí desať a Veľkej Británii osem sviatkov. My sme až takí bohatí, že si ich môžeme dovoliť pätnásť? Veď každý takýto deň znamená pre hospodárstvo štátu stratu miliónov pracovných hodín. Preto u nás máme až sedem štátnych sviatkov, keď inde stačí jeden: deň založenia štátu alebo ešte jedno podobne dôležité výročie historickej udalosti. Podľa tohto nazerania úplne by nám stačil 1. január a 1. september. Tým by sme sa zaradili medzi vážne európske štáty, ktoré nemrhajú miliónmi pracovných hodín pre neraz bezvýznamné a nezodpovedne mýtizované minulé udalosti. Videant consules – uvažujte o tom, zodpovední!

AKO BOLO, ČO BOLO

V nitrianskom klube Fórum mladých odznela pozoruhodná debata. Na jej úvod historik Martin Lacko a právnik Michal Malatinský priblížili život a smrť veliteľa nitrianskej posádky podplukovníka Jána Šmigovského, ktorý odmietol odísť s nitrianskou posádkou do povstania. Jedni ho zveľebujú za to, že ostal verný vojenskej prísaha a prvej Slovenskej republike. Druhí ho odsudzujú, že svojím postojom poškodil povstanie.

Krátko predtým vystriekli partizáni a vojaci v Ružomberku nemeckých vojakov a občanov nemeckej národnosti a neskôr aj nemeckých dôstojníkov a ich rodiny v Martine. Na Slovensko vstúpili so súhlasom slovenskej vlády nemecké vojská, ktoré odzbrojovali slovenské posádky. V Banskej Bystrici vyhlásili Československú republiku. V kritických chvíľach (vtedy ešte major) Šmigovský sľúbil vojakom, že ak zotrávajú na svojich miestach, nepustí

Nemcov do kasární a nedovolí, aby ich odzbrojili. Keď nemeckí vojaci prišli do Nitry, dodržal slovo. Nemci namierili svoje delá a minomety na kasárne. Šmigovského posádka namie-

Prípád podplukovníka Šmigovského

Peter VALO

řila zbrane na Nemcov. Za takýchto okolností vyjednával ich veliteľ s nemeckým veliteľom. Po konzultáciách s Bratislavou a nemeckým velením ostala nitrianska posádka neodzbrojená.

Áká bola situácia inde? Odchod do povstania sa javil skôr ako útek. Velitelia si nedali ani tú námahu, aby po ceste oslobodili politických väzňov z leopoldovskej väznice. Nezničili ani municie a výzbroj, ktorú nevzali so sebou. Na piešťanskom letisku nechali všetky bojové

lietadlá. Zo spomienok príslušníkov nemeckej skupiny Schill, ktorá povstanie potlačila, sa dozvedáme, že sa dozbrojovali v kasárňach, ktoré opustili slovenskí vojaci. Aj to hovorí

o zmätku a nepripravenosti ozbrojeného vystúpenia. Aj neskôrší veliteľ povstania podplukovník Golian mohol tesne pred začiatkom vojenskej akcie zo svojej pozície odvolať z funkcií veliteľov, s ktorými nepočítal (medzi nimi aj Šmigovského). Neurobil ani to.

Šmigovský sa stal veliteľom domobrany. Pred koncom vojny sa ocitol so svojou českou manželkou a s deťmi v Prahe. Proti Nemcom bojoval v Pražskom povstaní. Po nemeckej kapitu-

lácii odišiel na Slovensko, kde ho zatkli, odsúdili na smrť a popravili.

Na stretnutí v Nitre priniesol Šmigovského syn Vladimír posledný otcov list: „Deti

moje, a Vám na pamiatku, pri mojom lúčení do neznáma, po toľkých otrasoch odkazujem: Boh je Váš najvyšší Pán, mamičku Vašu nikdy neprestávajte milovať a buďte jej útechou v prítomnom živle i oporou v neznámom zajtrajšku. Česť mi káže opustiť Prahu a hľadať pravdu povinnosti tam, kde vy ste sa narodili. Vraciam sa do milovanej zeme, v nej chcem žiť alebo pochovaný byť. Vedzte, že Váš otec svoj rod, zem a všetko, čo voňalo slovenčinou, miloval

nad svoj život. Cudzíemu sa nikdy nepodvolil a ani útočisko tam nehľadal. Národná a osobná česť boli jeho predstaviteľia. Deti moje zlaté, nech vás Boh opatruje. Ani v hodine mojej smrti neprestanem za Vaše zdravie a šťastie sa modliť. Ty, moja žena, nikdy nezabudni, jak šľachetne som to s národom a súžitím Čechov so Slovákmi myslel. Nikdy som nemal Nemcov a iných rád a to, čo som konal, bola len služobná povinnosť a národná horlivosť. Vychovávaj naše deti na čestných, pracujúcich a osožných občanov republiky. Až do smrti Tvoj verný manžel, priateľ a osud Tvoj a Váš... Ján.“

Prítomných prekvapilo, že syn pred nitrianskym stretnutím o otcovi nevedel skoro nič. Doma bol totiž jeho otec za minulého režimu persona non grata. V Nitre sa odkryl tabuizovaný tragický príbeh vojaka, ktorý sa v kritické chvíli rozhodol medzi čťou a láskou. Ďalší ľudský osud, ktorý narúša zideologizovanú koncepciu čierno-bielých dejín.

SEBAOBRAHA

Heavy metal je ťažký kov a nekonzumujeme ho len ako produkt či žáner hudobnej scény. Britská televízna stanica Channel 4 priniesla výsledky prieskumu o obsahu ťažkých kovov v bežne konzumovaných potravinách. Zavery sú desivé – mnohé potraviny, ktoré bežne jeme, môžu obsahovať nebezpečné kovy ako kadmium, ortuť, hliník, arzén či olovo...

Kovové potraviny

Arzén ako smrteľný jed nepatrí len do povinnej výbavy známych travičiek, ako bola Lucrezia Borgiová, lebo aj dnes ho môžeme nájsť vo svojich nákupných košíkoch či na tanieroch. Napríklad v ryži, ryžových výrobkoch, mäsí, dokonca aj vo výrobkoch určených pre deti. Nie vždy ide len o zanedbateľné množstvá. Ryža sa pestuje vo vlhkom prostredí. Arzén sa vyskytuje v pôde, absorbuje ho voda a z nej následne ryža, ktorá sa v nej pestuje. Problém je v tom, že aj keď existujú prísne predpisy na koncentráciu arzénu v pitnej vode, takéto predpisy neexistujú na jeho obsah v potravinách.

Kadmium sa prirodzene vyskytuje takmer vo všetkej zelenine a v celozrnných produktoch, pretože sa tiež nachádza v pôde. Tento prvok je karcinogénny, hromadí sa v obličkách a v dlhodobom horizonte môže spôsobovať ich poškodenie. Je dokázané, že ak zjete istý objem kadmia v zelenine, polovica z neho sa bude ešte štyridsať rokov skrývať vo vašich obličkách a v pečeni. Profesor biológie Andy Meharg z Queen University v Belfaste tvrdí: „Je iróniou, že postihnutí sú ľudia, ktorí žijú najviac zdravo, alebo sa o to snažia, stravujú sa vegetariánskou stravou, a práve tá často obsahuje najvyššie hodnoty kadmia.“ Podobne ako v prípade arzénu aj tu iba kvalitná príprava jedla môže obmedziť jeho hodnoty. Zbaviť sa kadmia pomôže len dôkladné umývanie zeleniny a jej lupanie.

Ortuť sa v priebehu mnohých priemyselných a ťažobných procesov dostáva do mora a tam má vplyv na morské plody a ryby. Keď tento kov spotrebujú ryby, ortuť sa neustále hromadí v celých generáciách a u tých najväčších druhov dosahuje najvyššie hodnoty. Preto môže mäso žraloka či tuniaka mať najvyššie množstvo ortuti. Tá môže mať škodlivý vplyv na vývoj ľudského plodu aj na vývoj dieťaťa. U dospelých sa zvýšená dávka tohto kovu prejavuje depresiou, nespavosťou, bolesťami hlavy, ale aj zmenami osobnosti. Ortuť sa ako väčšina ťažkých kovov hromadí najmä v obličkách a pečeni.

Vedeli ste, že napríklad v sladkostiach sa môže nachádzať hliník? Obsahujú ho najmä potravinárske farbivá, ale nájdeme ho i vo vode. Veľmi vysoké hodnoty hliníka sa nachádzajú aj v sypanom čaji. Keďže čajovník sa pestuje v kyslých pôdach, ktoré obsahujú relatívne vysoké množstvá hliníka, ten je uložený v listoch čajovníka. Stopové prvky hliníka sa ukladajú v celom našom tele i v mozgu. Práve to tiež prispieva k vzniku neurodegeneratívnych ochorení, ako sú Alzheimerova a Parkinsonova choroba, roztrúsená skleróza a podobne.

Každú minútu sa v celom svete recykluje približne stotrisíce hliníkových plechoviek. Najdôležitejšie je vraj vyhnúť sa potravinám, ktoré sú spracované v hliníkových konzervách, a radšej kupovať čerstvé. Pravda, ak máte na to peniaze. Ak nie, namiesto jedla sa môžete nasýtiť klasikou heavy metalu. V zvučných konzervách je na výber Iron Maiden, Metallica, Judas Priest...

Robert LANDIS

Katarína MELEGOVÁ-MELICHOVÁ, predsedníčka Matice slovenskej v Srbsku
Z vnútornej potreby a presvedčenia

Zhovárala sa Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archív (km)

Matica slovenská v Srbsku má za sebou vyše osemdesiatročnú históriu. Je najaktívnejšou a veľmi dobre organizovanou dcérskou ustanovizňou Matice slovenskej na Slovensku. Na jej čele stojí od roku 2009 Katarína MELEGOVÁ-MELICHOVÁ, ktorá je všestranne činorodou osobnosťou s dlhoročnými kultúrnymi aktivitami. Aktívne pôsobila ako herečka a recitátorka. Je autorkou mnohých zhudobnených textov. Pracovala ako novinárka, publicistka či šéfredaktorka mládežníckeho časopisu Vzlet, ale aj ako riaditeľka Domu kultúry v Petrovci, tri funkčné obdobia ako šéfredaktorka Rádia Petrovec a zodpovedná redaktorka okresných novín Naša reč. Vytvorila desiatky scenárov pre literárno-hudobné pásma, koncerty i festivaly. Preložila vyše stodvadsať slovenských, českých a srbských filmov. V rokoch 1986 – 1988 bola zostavovateľkou Národného kalendára. Jej práce z kultúrnej histórie vojvodinských Slovákov sú zaradené do mnohých zborníkov.

Šéfka slovenských matičíarov v Srbsku K. MELEGOVÁ-MELICHOVÁ

• Čím Matica slovenská v Srbsku žije dnes? Z čoho sa teší a naopak s čím sa borí?

Matica slovenská v Srbsku pri svojom osemdesiatom druhom výročí môže bilancovať mnohé úspechy, dobré výsledky, z ktorých máme radosť a môžeme byť na ne právom hrdí. Čelí však aj početným problémom. Aj napriek tomu, že zápasí s nedoriešeným problémom finančného zabezpečenia jej chodu, snaží sa prostredníctvom svojich miestnych odborov, ako aj matičného ústredia zachovávať, povzbudzovať a rozvíjať slovenskosť všade tam, kde žije päťdesiatdvojičová slovenská národnostná menšina v Srbsku. Robí tak prostredníctvom vydavateľskej činnosti, edukačných pobytov detí v SR, literárnych večierkov, festivalov a iných podujatí, pričom každoročným vyvrcholením jej činnosti sú početné programy v rámci sviatku Slovákov – Slovenských národných slávností v Petrovci, ktorých prvý ročník sa uskutočnil ešte v roku

1919. Spolu so SEAVC Matica takto prináša slovenskú reč, tradíciu a kultúru do všetkých rodín, ktoré sa ešte aj dnes, po takmer tristočnom odlúčení od jadra slovenského národa k nemu hlásia. Oveľa ľahšie by sa matičíarom robilo a dosahovali by lepšie výsledky, ak by nebolo existenčných problémov, veď niektoré miestne odbory nemajú ani priestorové a technické podmienky na činnosť. Nebyť miestnej samosprávy v Báčskom Petrovci, ktorá sčasti kryje materiálne potreby ústredia MSS, táto inštitúcia v týchto priestoroch by už druhýkrát zanikla.

• Aká početná je členská základňa Matice v Srbsku, koľko miestnych odborov združuje?

Členov Matice je približne desaťtisíc v tridsaťjeden miestnych odboroch. Teší nás, že posledne sa aktivovali aj také miestne odbory, ako sú povedzme Boľovce, Jánošík alebo Belehrad, kde ich činnosť pred

desaťročím zanikla. Máme radosť z toho, že v povedomí Slovákov v Srbsku je Matica slovenská tou inštitúciou, ktorá sa najdlhšie a najsústavnejšie venuje postaveniu a ochrane ich práv a ktorej najviac dôverujú.

• Ako na vás pôsobí príklad MS na Slovensku a jej činnosť, z čoho sa učíte, čo je pre vás pozitívne a čomu by ste sa radi vyhli?

Je veľmi ťažko porovnávať obsahovú náplň činnosti Matice slovenskej na Slovensku a MSS, pretože aj organizačne, aj legislatívne majú podstatne odlišnú štruktúru a postavenie v spoločnosti a v štáte. MS na Slovensku nám bola vzorom pri zintenzívnení vydavateľskej činnosti, v minulosti aj pri založení Slovenských národných slávností podľa matičných slávností v Martine.

• Čo by ste od svojej slovenskej materskej organizácie očakávali?

Boli by sme radi, keby sme spolupracovali v oblasti vydavateľskej činnosti a intenzívnejšie aj v organizácii kultúrnych podujatí.

• Čo pre Slováka v Srbsku znamená „byť matičíarom“?

Sme najstaršia, najaktívnejšia, ale najmä najpočetnejšia Matica slovenská mimo územia SR. Byť matičíarom pre Slováka v Srbsku znamená byť súčasťou tejto dlhej a plodnej histórie občianskeho a národnostného aktivizmu, ale aj súčasťou aktuálnej snahy Matice zachovať našu kultúru, jazyk, tradíciu a spôsob života. Znamená to vedome sa dať do služieb celku, obetavo, nezištne, najčastejšie na úkor rodiny, voľného času a niekedy aj vlastného vrečka.

• Aktuálne sú za vami voľby. Členovia MS v Srbsku kandidovali pod volebným číslom 3 a pod názvom Matica slovenská – za slo-

venskosť. Ako voľby dopadli? Aké sú vaše ciele?

Matica slovenská v Srbsku sa už tretí raz zúčastnila na voľbách do Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku so svojou kandidátskou listinou. Z dvadsiatich deviatich poslancov z matičnej listiny ich bude šesť. S výsledkom sme spokojní vzhľadom na to, že štát nám na predvolebné aktivity nezabezpečil nijaké prostriedky, čo znamená, že predvolebnú kampaň sme mali veľmi skromnú, financovanú len priaznivcami Matice. Matičná listina bola nadstranička a našimi cieľmi aj v NR SNM sú základné postuláty matičnej práce a pôsobenia: všetkými silami a na každom kroku bojovať za zachovanie slovenskosti v týchto končinách.

• Momentálne máte za sebou účasť na Stálej konferencii ÚSZZ i na Bibliotéke v Bratislave.

Pravidelne a aktívne sa zúčastňujeme na Stálej konferencii ÚSZZ. Pritom musím podčiarknuť, že ÚSZZ najväčším podielom financuje jednak početné aktivity a podujatia ústredia MSS, jednak bohatú činnosť miestnych odborov MSS. Keď ide o Bibliotéku v Bratislave, na tej sme sa toho roku zúčastnili druhýkrát v rámci stánku dolnozemskej vydavateľov a sme radi, že nás Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku (ako nositeľ tohto projektu) pozvala na toto podujatie.

• Slováci v Srbsku sú naša najpočetnejšia enkláva v Európe. V každej krajine existuje silná asimilácia Slovákov s tým národom, kde žijú. Ako je to u vás? Existujú ešte čisto slovenské dediny?

Asimilácia je najväčšou hrozbou pre každú enklávu, a teda aj slovenskú v Srbsku. Asimilačný proces je v posledných desaťročiach urýchlený následkom rozvoja informačno-komunikačných technológií a globalizácie, ale aj chabnutia slovenského povedomia u príslušníkov našej society. K tomu došlo pre vojnové udalosti v bývalej Juhoslávii a hlbokú ekonomickú krízu. Mladí vzdelaní ľudia si nachádzajú uplatnenie mimo svojho rodiska, čo spôsobuje starnutie slovenských komunit v Srbsku a rapidné ubúdanie nielen Slovákov v týchto končinách, ale dokonca aj časti spomenutých komunit. Napriek tomu ešte stále existujú obce, kde väčšinové obyvateľstvo je slovenské. Takými sú povedzme Padina, Jánošík a Hložany, kde je podiel slovenského obyvateľstva takmer stopercentný.

Storočnica Imricha Kružliaka

Drahošlav MACHALA

Azda až v tomto pre Imricha jubilejnom roku som si naplno uvedomil, aké nádherné želanie spievame v druhej slohe slovan-ského starého vinša Živio, živio... Sto ljat, sto ljat, nech žije, žije nám... Teraz tieto slová dostali skutočný obsah. Mal som to šťastie, že Imrich poznám takmer štyrťstočie, a tohto šťastia sa mi dostalo v skvelej spoločnosti na matičnej pôde začiatkom deväťdesiatych rokov. Vtedy v blízkosti jedinečných mužov ako Roman Kaliský a Gustáv Valach som sa zoznámil s Imrichom Kružliakom, ktorý sa 8. decembra dožíva sto rokov!

Najpriateľivejšie na tom vždy elegantnom pávovi boli jeho gentleman-ské spôsoby. Spôsob ako rozprával, spôsob ako argumentoval, spôsob ako ľudí, s ktorými sedel a diskutoval, vedel dlhodobu počúvať. To preto, lebo sa chcel aj od nás mladších dozvedieť, ako skutočne nazeráme na tento náš nádherný, síce trošku rozporuplný, ale predsa len náš slovenský svet!

No zo všetkého najviac mi imponoval spôsob, ako vo všetkých týchto prejavoch nezištne miloval slovenskú vlasť. Prichádzal do Bratislavy po dlhej emigrácii a mnohé súvislosti si musel overovať sám na vlastnej koži. A čo bolo na ňom obdivuhodné, to bol jeho dychtivý záujem o všetko, čo sa na Sloven-

O ČOM JE REČ

sku dialo. Fascinovala ma ešte ďalšia jeho črta. Tú nosili v sebe Kaliský, Smolec aj Valach – na jediný moment nepochyboval o tom, že Slovensko má byť samostatné a má sa stať zvrchovanou, nezávislou republikou. Prekvapoval ma aj ďalšími vlastnosťami. Založením nebyť grobiansky a náruživou fundamentalisticky kádehácky voči ľavičiarom a bývalým komunistom. Vždy rozlišoval a posudzoval ľudí podľa ozajstných skutkov. Spoliehal sa na vlastný úsudok a na skúsenosti. Vedel dať každému človekovi novú šancu. Tak ako kedysi v mladosti k Novomeskému a ku

Clementisovi s otvorenou náručou sa postavil zoči-voči Vladovi Mináčovi a považoval ho za veľkého slovenského mysliteľa. Som poctený, že sme si za dlhé roky priateľstva vypestovali vzácný vzťah. To nebolo iba kamarátstvo, skôr diskusie dôverníkov, ktorých vždy trápilo, ako naša vlasť prepláva cez všetky tie margity a besné, ako sa naši politici naučia nezištne budovať náš štát. Lebo štát vytvorí je jednorázová akcia, no štát budovať je práca na storočie.

Veľmi veľa som sa si pri ňom naučil. Imrich Kružliak bol človek, ktorý zažil aj prvú Slovenskú republiku a v Banskej Bystrici sa zapojil do povstania. Jeho životopis je príkladom toho, v akých prelomových časoch sa Slovensko ocitlo v 20. storočí. A aj keď si veľa vytrpel, nikdy nezatrpkol. To určite preto, lebo dostal z domu z Detvy silný mravný kresťanský základ a dobrú školu od svojho deda – tvrdého pansláva, ktorého Kunovi boľševici hľadali v slame v stodole vidlami...

Roman Kaliský zdôrazňoval, že túto jeho odolnosť má „na svedomí“ jeho detvianska povaha, charakter Detvana. Ak vedel, že mal pravdu, išiel za ňou s odkrytou hrudou a s celým nasadením. Nádherné chvíle sme zažívali najmä v Umeleckom odbore Matice slovenskej. On za vrchol radosti po návrate na Slovensko považoval osobnú účasť na Kongrese slovenskej inteligencie, ktorý 30. a 31. mája 1992 na Donovaloch ohlásil slovenskej verejnosti jednoznačnú podporu vzniku nezávislej Slovenskej republiky. Tie slávne vety z Vyhlásenia KSI ešte aj dnes po vyše dvadsiatročii slobodnej a nezávislej SR znejú revolučne: „Nechceme spoločný štát s vierolomným partnerom, chceme štát vlastný! S vlastným prezidentom, s vlastnou diplomaciou, s vlastnou ekonomickou politikou a s vlastnou armádou.“

Drahý priateľ Imrich! Posielam Ti do Mnichova najkrajšie pozdravy z Tvojej milovanej slovenskej vlasti. Objímajú Ťa Tatry aj Dunaj... Aby si vedel, že na Teba všetci myslíme, že Ti vďačíme za všetko, čo si nás nezištne naučil. A zo srdca Ti želáme zdravie a hojné Božie požehnanie. K Tvojej storočnici len to, čím som začínal na začiatku. Živio a mnogaja ljeta!

Strhujúci prejav – pápež po vyše štvrtstoročí v europarlamente

František nakázal Bruselu, čo má robiť

Dušan D. KERNÝ – Foto: zdroj: gionaledicalabria.it

Desať potleskov počas necelých hodiny príhovoru pápeža Františka k europoslancom v Bruseli je len vonkajší prejav na strhujúce slová hlavy rímskokatolíckej cirkvi do duše tejto euroinštitúcie. Tento nový europarlament prišlo na Slovensku voliť len trinásť percent oprávnených voličov v rámci celoeurópskeho trendu vzrastajúcej nedôvery občanov k európskym inštitúciám. Nárast nedôvery k Európe bol aj jedným z hlavných motívov pápežovho vystúpenia.

K prejavu, ktorý hlavné večerné spravodajstvo RTVS napriek prítomnosti vlastných korešpondentov v televízii i rozhlase odsunulo na neprvoradé miesto, sa preto budeme vracáť.

■ AKTUÁLNE SLOVÁ

Pápežov prejav ukázal Bruselu, čo sa dá robiť a čo je nevyhnutné, aby Európa robila. Bol to síce politický prejav, ale ukázal aj nezmenšujúcu sa silu kresťanskej sociálnej nauky. Ukázal dôležitosť morálnej a duchovnej sily jednotlivca, národov a v konaní európskych inštitúcií.

■ CHOROBA SAMOTY

Dôstojnosť – to je to kľúčové slovo, konštatoval pápež v prejave, ktorý bol politickým manifestom a naliehavou výzvou, ak nie varovaním pred absolutizáciou techniky a pretechnizovanej európskej byrokracie. Úlohou európskych inštitúcií je „obnoviť nádej budúcnosti, odstrániť veľké myšlienkové vyprázdňovanie na Západe, skončiť s kultúrou skartácie – t. j. ignorancie starých, chudobných či mladých, ktorí nemajú možnosť práce, ako aj potrieb migrantov. Treba skončiť s „chorobou samoty takýchto ľudí“. Ekonomická kríza sa podľa pápeža dodnes neskončila a má „dramatický dosah, vyvolala stav, akoby Európa ustúpila pred presadzujúcou sa globalizáciou a tým, že technické a ekonomické otázky sa stavajú nad ľudskosť. Kultúra nekontrolovaného konzumizmu sa presadzuje na úkor drahocennosti ľudského života a ochrany krehkosti národov“.

■ VÝZVA NA DIALÓG

Pápež navrhol európskym inštitúciám otvorený, priamy a transpa-

rentný dialóg, pretože veľké myšlienkové vyprázdňovanie na Západe spôsobuje práve to, že sa zabúda na Boha a že sa duchovno nespája s ľudskou dôstojnosťou. Pápež poukázal o. i. na neprípustnosť toho, že jestvuje stále hlad, pritom sa vyhadzujú tony potravín, povedal, že treba skončiť s pomermi postavenými na vykorisťovaní človeka, a nie na ľudskej dôstojnosti. Zdôraznil osobitosť každého človeka, pripomenul previazanosť individuálnych práv jednotlivca s pomermi solidárnej spoločnosti, väzbu práv a zodpovednosti. Ľudské práva sú výsledkom dlhej cesty.

Pápež sa ukázal ako výnimočný európsky politik: nastala chvíľa, keď sa musíme vzdať myšlienky o Európe ako ustrašenej, slabnúcej a zostarnej starej dámy, musíme si uvedomiť, ako globalizácia oslabuje demokraciu, podvážuje jej možnosť a naplno nadobudnúť vedomie vlast-

nej identity, dosiahnuť rast európskeho sebedomia a európskej identity a vytvoriť tak Európu, ktorá je oporou pre celé ľudstvo.

Výzva skončiť s akousi ustrašenosťou Európy sa prejavila najsilnejšie na tej časti pápežovho prejavu, kde kritizoval prenasledovanie menšín, najmä kresťanských v dnešnom svete, kresťanov, ktorí sú vystavení barbarskému násiliu a brutálnym prejavom teroru, ktorým sa odrezávajú verejne hlavy – a to „za hanebného mlčania“ mnohých a mocných. Pri slovách o hanebnom mlčaní – prvej takejto ostrej kritike z Vatikánu pred medzinárodným fórom – sa ozval najsilnejší z potleskov, ktorými europoslanci prerušovali pápežovo poslanstvo. Dá sa povedať, že v tom bol kus sebakritického postoja – europarlament, ako aj európske mocnosti urobili toho pre záchranu kresťanov vystavených te-

roru buď veľmi málo, alebo konali až veľmi neskoro.

■ GLOBALIZÁCIA LAHOSTAJNOSTI

Pápež však v Bruseli siahol aj do inej boľavej rany eurobyrokracie – Stredozemné more sa mení na veľký cintorín, konštatoval, zomierajú tam tisíce migrantov a desaťtisíce sa dostávajú na kontinent bez toho, aby boli prijaté zákony. Tie by na jednej strane mali ochrániť európskeho občana, ale na druhej strane umožniť migrantom neupadnúť do chaosu a beznádeje. František apeloval prijať zásady migračnej politiky. Keby ju Brusel mal, iste by tieto pápežove slová neboli potrebné. To, že odzneli v čase talianskeho predsedníctva v európskych orgánoch, len ukazuje, aká nevyvážená je bruselská politika. Zrejme aj preto pápež zdôraznil potrebu vecného dialógu so štátmi, ktoré chcú byť členmi Európskej únie, pričom osobitne hovoril o balkánskych štátoch. Varoval „pred globalizáciou ľahostajnosti“, keďže v Stredozemnom mori už zahynulo, utopilo sa pri snahe dostať sa do Európy okolo tridsaťtisíc mužov, žien a detí.

■ LEKCIA Z Vatikánu

Mimoriadne boli v europarlamente – a zrejme aj v európskej verejnosti – prijaté slová o naliehavosti ekológie, výroby energií z alternatívnych zdrojov. „Nie sme páni zeme, sme jej opatrovateľmi, naša zem potrebuje ustavičnú pozornosť“, naliehalo upozorňovala hlava rímskokatolíckej cirkvi v prejave, ktorého ústredným motívom bola dôstojnosť človeka. Prejav, ku ktorému sa budú iste veriaci, ale aj laici vracáť, je a bude svojim spôsobom i vatikánskou lekciovou bruselským inštitúciám nielen ako konať, ale aj pripomenkou, prečo vlastne vznikli a jestvujú a čo sa od nich očakáva. Nie je paradoxom, že to všetko si vypočuli práve od návštevníka z Vatikánu, od pápeža. V globálnom svete slabnúcej európskej demokracie ukázal pápež zmätenej Únii duchovnú silu, ako obnoviť skutočne európske hodnoty, v ktorých základoch sú – ako výslovné pripomenul pápež – aj hodnoty slovenské.

Ponižujúce dvojbodky a iné nezmysly urážajú Slovákov

Mätúce názvy štátnych inštitúcií

Prof. MUDr. Peter MLKVY, CSc. – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Chcel by som upozorniť na niekoľko názvoslovných problémov. Názvy niektorých slovenských štátnych inštitúcií pôsobia mätúco, pričom majú až paradoxný charakter. Spomínané názvy by som zoradil do dvoch skupín: A. Akási inflácia názvu Republika; B. Degradácia republiky, resp. štátotvorného národa na región.

O „nadpráci“ v názve republika môžeme hovoriť pri používaní názvu Národná rada Slovenskej republiky. Od roku 1848 z Hurbanových čias cez obnovenú Č-SR a druhú najskôr socialistickú a potom aj federatívnu Československú republiku sa slovenský parlament (hoci s oklieštenými právomocami) nazýval historickým názvom: Slovenská národná rada. Analogické názvy, kde sa prívlastok štátotvorného národa uvádza ako

ZA TÚ NAŠU SLOVENČINU

adjektívum, nájdeme v susedných štátoch: v Česku je to Česká národná rada, v Rakúsku Österreichisches Nationalrat, v SRN Deutsches Bundestag. Len u nás vznikla namiesto tradičného SNR – NR SR, teda označenie národnej rady územné, nie obsahové, aby bola obsahom a konaním slovenská!

Podobne je to v názve železníc, kde sa zbytočne zdôrazňuje slovičko „republika“. Máme Železnice Slovenskej republiky – ŽSR, hoci v Česku majú České dráhy – ČD, v Rakúsku Österreichische Bundesbahnen – ÖBB, v Nemecku Deutsche Bahn – DB, v Maďarsku MÁV – Magyar Államvasutak... Takže si dávame nadprácu a používame výraz republika v názvoch inštitúcií, v ktorých sa uvedené spo-

jenie v Európe nepoužíva. Podľa uvedeného kľúča by niektoré názvy mohli znieť napríklad: Námestie NP SR – Národného Povstania Slovenskej republiky (namiesto Námestie SNP) alebo FSR – Filharmónia Slovenskej republiky (namiesto SF – Slovenská filharmónia)...

A naopak. V iných prípadoch degradujeme Slovenskú republiku na región. Stačí prekročiť hranice nášho štátu. Pri výstupe nás vítajú tabule s oficiálnymi názvami našich susedov: Česká republika, Republik Österreich, Rzeczpospolita Polska... Keď sa vraciame zo zahraničia, víta nás tabuľa: Slovensko. Teda absentuje oficiálny názov nášho štátu Slovenská republika, preto názov štátu degradujeme na región. To znamená, že naša re-

publika nemá charakter nezávislého, suverénneho štátu! Podobne je to s názvom Národná banka Slovenska, namiesto názvu Slovenská národná banka, je to označenie územné, kde leží – na Slovensku... Analógie zo zahraničia: Česká národná banka, Deutsche Bank, Svenska Handelsbanken, Norges Bank, Österreichische Nationalbank, Danske Bank... Azda najmarkantnejší rozdiel v oficiálnom názve, ktorým sa odlišujeme od štátov civilizovanej Európy, predstavuje názov našej verejnoprávnej masmediálnej inštitúcie: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS). Je to teda výraz v páde, koho čoho Slovenska. Chceli by sme televíziu obsahom slovenskú, teda názov Slovenská televízia, prípadne Slovenský rozhlas, nie územné

označenie televízia Slovenska (koho čoho...). Analogický názov prakticky nemá nijaká verejnoprávna inštitúcia v okolitých štátoch Európy, kde je štandardom uviesť ako prvé adjektívum meno štátotvorného národa: ČT – Česká televízia, ORF – Österreichisches Rundfunk und Fernsehen, ZDF – Zentrales Deutsche Fernsehen, BBC – British Broadcasting Corporation, MTV – Magyar televízió, SVT – Sveriges Television, DTV – Danske TV...

Degradácia oficiálneho názvu (namiesto pôvodných STV a SRO) nastala v dvoch stupňoch. V prvom sa slovenský štátotvorný národ v danom názve RTVS ocitol ako región a druhý stupeň degradácie nastal pri tvorbe loga, keď sa dokonca anuloval aj už spomenutý región a jediné písmenko „S“ v názve, ktoré predstavovalo Slovensko (aj keď už len ako región), sa vygumoval a nahradil dvojbodkou... Takže sme sa stali svedkami bezprecedentnej dvojstupeňovej degradácie nášho národa... najprv len región v názve a následne v logu, kde už sa nenachádza ani „S“ a stačí dvojbodka, ergo oficiálne neexistujeme. Oficiálne logo je RTV.

Otázka znie: Kto bol objednávateľom a kto autorom tohto „invenčného“ názvu a kto je tvorcom ponižujúceho loga? Pre názov uvedenej inštitúcie by som odporučil názov, v ktorom by bolo adjektívum Slovenský vždy na prvom mieste. Napríklad Slovenská televízia a rozhlas (teda skratka by znela STaR). Lenže ako úplne prvý krok zo všetkých navrhujem odstránenie dvojbodky z ponižujúceho loga RTV: a nahradíť ju písmenom S. Dané logo v súčasnej podobe každodenne uráža, mylí a ponižuje Slovákov. A to sme my Slovenky a Slováci členmi štátotvorného národa našej vlasti.

POZNÁMKA

Už prvé kroky nového prezidenta SR Andreja Kisku napovedajú, že chce pre svoj úrad viac právomocí, ako mu z oficiálnej legislatívy prislúcha. Za predvolebnú podporu od slovenského katolíckeho kléru a množstva veriacich sa takmer bezprostredne po zvolení „odvdáčil“ tým, že odmietol vyhlásenie referenda, ktoré malo podporiť rodinu, odmietnuť propagáciu a šírenie „inakosti“ a posilniť tradičnú slovenskú spoločnosť.

Rozdeľuje sudcov

Hrou o čas, podaním na ústavný súd, aby ten rozhodol o legitimitosti otázok, dosiahol, že referendum sa nemohlo uskutočniť v čase konania komunálnych volieb a účasť na ňom by zrejme bola dostatočná.

„Čo si čakal od človeka, ktorý laviruje od budhizmu k scientológii, len ku kresťanstvu je akýsi vlašný...“ reagoval priateľ, keď som sa mu zmienil o prezidentovej obštrukcii. „Bude zastávať tradičnú rodinu? Manželka aj s malými deťmi bola pri Prahe a na vyhlásenie výsledkov volieb odišiel po obede od predchádzajúcej manželky...“

Ďalší úder pod pás voličom – keď vojenskému paktu NATO prisľúbil vytvorenie zbrojného zásobovacieho strediska v Poprade. Kiskovi spoluobčania len neveriac-ky gúľali očami, že prezident chce vlastné mesto a okolie vystaviť možnému ohrozeniu. Razantnejší Podtatransci už aj pripravovali petíciu proti zvrátenosti rozhodnutia terajšieho prezidenta SR. Ten už počas predvolebnej kampane otvorene vyhlasoval, aby SR uznala nezávislosť Kosova. Jeho poradcovia ho akiste neinformovali, že by to bol precedens, ktorý nás môže ohroziť pri autonomistických snahách našej politicky výraznej južnej národnostnej menšiny. Alebo práve to boli pohňuky jeho vyjadrení – získať si ich sympatie a aj hlasy... Žeby ďalší kalkul? Veď podobne presadené právo v prípade polostrova Krym ostro odsúdil a s ministrom obrany Martinom Glváčom vyslovili podporu novému protiruskému vedeniu Ukrajiny. Minister tak konal dokonca v rozpore s proklamáciami predsedu vlády Roberta Fica...

Zrejme každý slovenský stredoškôľak vie, že moc sa v právnom štáte delí na výkonnú, zákonodarnú a súdnu, aby bola zachovaná jej rovnováha, ale aj nezávislosť a demokracia v štáte. Vo vyspelých demokraciách je protiprávne a protiústavné, aby jedna z mocí zasahovala do inej. Prezident ako reprezentant výkonnej moci prekvapujúco, a povedzme to diplomaticky, veľmi nekonvenčne zasiahol svojím vyjadrením do súdnej moci pred voľbou zástupcu do Súdnej rady SR: „Verím, že sa presadí hlas a vôľa väčšiny z vás, slušných a čestných sudcov, to sú slová z jeho otvoreného listu sudcom pred týmto aktom. Nebudeme polemizovať, či týmto výrokom potvrdzujete, že väčšina sudcov sú slušní a čestní. Ak to tak myslíte, znamenalo by to, že menšina sudcov je neslušných a nečestných, a to je vážny problém, pretože tým názorom ohrozil ústavnosť a právnosť štátu. Už len to, že najvyšší predstaviteľ výkonnej moci, akým je prezident SR, takto zasahuje do nezávislého a nestranného súdnictva, je nemiestne. Slová A. Kisku vyznievajú nanajvýš hodnotiaco, kriticky a polemicky.“

Viliam KOMORA

Chlpský postoj Patricka Schwaba: Neografia bude iná...! Vytláčili jedenásť miliónov kníh

Do funkcie generálneho riaditeľa tlačiarne Neografia, a. s., Martin ho vymenovalo predstavenstvo Neografie, a. s., nedávno – 1. apríla tohto roku. V čase, keď polygrafický priemysel ako taký prežíva hospodársky útlm. Nástupom multimediálnych nosičov a internetu klasická tlač periodík a kníh ustupuje. Našťastie, na poli kníhtlače len dočasne. A práve tlač vysokokvalitných kníh je doménou tlačiarne, ktorej takmer osemdesiat-percentným vlastníkom je Matica slovenská. O tom, že Neografia tlačí kvalitne, svedčia spokojní klienti z celej Európy i Ruska a každoročné ocenenia Zlatej pečate na bratislavskom knižnom veľtrhu Bibliotéka. O aktuálnej situácii a víziách Neografie sme sa rozprávali s jej generálnym riaditeľom Patrickom SCHWABOM.

Zhovárať sa Igor VÁLEK – Foto: Juraj GAVURA

• Ako ste sa stali riaditeľom tohto významného podniku v Turci, ktorý zamestnáva takmer šesťsto zamestnancov a dosahuje ročný obrat okolo päťdesiat miliónov eur?

Som absolventom Strojníckej fakulty STU v Bratislave, no väčšinu svojej profesionálnej kariéry sa pohybujem v prostredí papierenského priemyslu. V rokoch 2011 – 2013 som pracoval pre firmu Duropack Turpak, a. s., Martin tiež ako generálny riaditeľ. Duropack (medzinárodná skupina so sídlom vo Viedni) je významným hráčom na stredo európskom trhu v oblasti obalov z vlnitej lepenky. Predtým som v období rokov 1997 – 2010 pracoval v rôznych obchodných funkciách vo firme Model Obaly (nariadená skupina so sídlom vo Švajčiarsku), ktorá takisto podniká v prostredí výroby a predaja papierových obalov.

• Prakticky pred rokom – v októbri 2013 – Neografia, a. s., otvorila novú tlačiareň v priemyselnej zóne Martina-Priekopa východ. Tým sa fakticky skončila jej štyridsaťpäťročná história v dnes už nevyhovujúcich priestoroch v centre Martina a začala sa súčasnosť smerujúca k ďalším horizontom. Aký je terajší program Neografie, a. s., a kam smeruje?

Výrobný program Neografie, a. s., je rokmi stabilizovaný, na orientácii spoločnosti sa presťahovaním nič významne nezmenilo. História z tohto pohľadu pokračuje. Sme silným stredo európskym producentom polygrafických produktov. Knižná a časopisecká výroba sú vo firme viac-menej v rovnováhe. Tieto nosné produkty dopĺňame reklamnými tlačovinami a obalmi. Možno konštatovať, že v oblasti knižnej produkcie sú našim tradične silným produktom vysokokvalitné viacfarebné publikácie v tvrdých väzbách, no slušné úspechy na západoeurópskych trhoch zaznamenávame aj s mäkkými knižnými väzbami produktov, smerujúcich do oblasti výučby a vzdelávania. Veľmi pozorne sledujeme vývoj na domacom aj európskom polygrafickom trhu a v budúcnosti sa budeme orientovať na tie segmenty, kde je predpokladaný najpriaznivejší vývoj. Diverzifikácia sortimentu, ktorá v Neografii, a. s., je, nám dáva slušné možnosti reagovať na súčasné aj na budúce trendy.

• Viem, že zastavaná plocha tlačiarne má úctyhodných vyše sedemdesiat tisíc štvorcových metrov. Predstavuje táto tlačiareň prelom aj takpovediac „smerom do hĺbky“? Dajme tomu v oblasti technického vybavenia? Vyhovuje všetko spomínané súčasným polygrafickým trendom? A či – ešte konkrétnejšie – pokúste sa charakterizovať ich vo vašej spoločnosti...

Nová výrobná budova, postavená v priemyselnej zóne martinskej mestskej časti Priekopa, kam bola presťahovaná produkcia založená na hárkovej tlači zo starých priestorov v centre mesta, predstavuje pokrok v oblasti internej logistiky, zefektívnenie výrobných procesov a značnú redukciu nákladov na energie. Spolu s výstavbou nehnuteľnosti bola realizovaná aj investícia do nového výkonného hárkovej tlačiarne stroja formátu B0, novej knižárskej linky a automatizovanej linky na rezanie papiera. Nové technológie, ich optimalizované umiestnenie a zoštíhlenie stavu za-

Generálny riaditeľ Neografie, a. s., Ing. Patrick SCHWAB

mestnancov prinášajú zaujímavé zníženie nákladov, a tým zvýšenie produktivity. Môžeme skonštatovať, že v súčasnosti máme modernú a výkonnú hárkovú tlačiareň s nadväzujúcim špičkovým knižárskym spracovaním. V časti kotúčovej tlačiarenskej výroby sme v tomto roku realizovali rekonštrukciu staršej rotačky Lithoman IV, čím sme zdvihli kvalitu jej produkcie a zabezpečili jej kompatibilitu s aktuálnymi servisnými možnosťami. Aj v polygrafii sa v súčasnosti aktívne „skloňuje“ digitálna tlač. Tento trend pozorne sledujeme, určite naň chceme v správnom okamihu v našich podmienkach zareagovať. Veď pôsobíme najmä na západoeurópskych trhoch a podiel „digitálne vyrábaných“ produktov na nich rastie.

• Pokračujeme rečou čísel, veď Neografia, a. s., objemom svojej

produkcie patrí k špičke na Slovensku...

Pre zaujímavosť, Neografia, a. s., v roku 2013 vyprodukovala jedenásť miliónov kníh s mäkkými a tvrdými väzbami, dvadsaťpäť miliónov kusov obalov, päťdesiat miliónov časopisov a sedemdesiat miliónov katalógov a reklamných tlačovín. Knihy a časopisy vyvážame do pätnástich krajín Európy a do niekoľkých krajín bývalého Sovietskeho zväzu.

• Export. Napohľad krátke slovo s nesmierne dôležitým obsahom a dosahom na každodenné dianie i akékoľvek plánovanie. Ako je to s exportom vo vašej spoločnosti?

Už som hovoril, že orientácia na export je veľmi silná, veď približne sedemdesiatpäť percent produkcie smeruje na export, predovšetkým na trhy Nemecka, Rakúska, Veľkej

Británie, Beneluxu a do Českej republiky.

• Významnú časť vašej produkcie tvorí výroba kníh. Je práve výroba kníh niečím špecifickým v porovnaní s ostatnou produkciou?

Orientujeme sa na obrazové publikácie, teda viacfarebné knihy, okrem iného i na tzv. „coffee table“ produkty, kde čitateľ hľadá aj vizuálny vnem, nielen textovú informáciu. Knihy o cestovaní, umení, športe a podobne. Veľkú časť produkcie predstavuje vzdelávacia literatúra, s ktorou sa nám darí vo Veľkej Británii a v krajinách Beneluxu.

• Nezanedbateľnou súčasťou produkcie Neografie, a. s., je tlač náročných viacfarebných časopisov. Ako hodnotíte situáciu na časopiseckom trhu a aký je momentálne podiel tlače časopisov na celkovej polygrafickej výrobe podniku?

Krízové roky 2008 – 2009 a rastúca digitalizácia trhu s informáciami sa podpísali pod klesajúce výdavky inzerentov do reklamy v printových médiách. Časopisy znižujú aj rozsahy, aj náklady. Je zrejme, že budúcnosť bude patriť len niektorým typom časopisov, viaceré druhy sa skôr či neskôr stratia. Na slovenský časopisecký a novinový trh budú v budúcnosti určite mať výrazný vplyv vlastnícke zmeny vo veľkých vydavateľstvách, ktoré aj v tomto období prebiehajú. Zatiaľ nie je úplne zrejme, kam až tieto procesy zjdu, no určite výrazne ovplyvnia celý mediálny trh na Slovensku, nielen printové médiá.

• Ďalší segment si najmä v ostatných rokoch vydobyl významné miesto na trhu, mám na mysli reklamné tlačoviny. Darí sa vám držať krok s konkurenciou, ktorá je, stručne povedané, nesmierne silná?

Trh reklamných tlačovín priebiežne rastie, súhlasím. Máme slušnú pozíciu na trhu kvalitných katalógov v Nemecku i na našom a na českom trhu. Masové, lacnejšie typy „schránkových“ tlačovín nie sú pre nás vzhľadom na naše technológie nosnými produktmi.

• Podme ďalej. Čo spotrebiteľské obaly – predovšetkým pre farmaceutický, kozmetický a potravinársky priemysel? Ich výroba si zrejme vyžaduje isté špecifika súvisiace napríklad s nevyhnutnou a požadovanou zdravotnou bezchybnosťou...

Obaly sú pre Neografiu, a. s., vhodným doplnkovým sortimentom. Na slovenskom trhu tomuto segmentu dominuje Grafobal Skalica, ktorý sa na obaly špecializuje. Aj my obaly v určitom rozsahu a kvalite vieme vyrábať. Máme tradičných zákazníkov z oblasti farmaceutického priemyslu, postupne chceme podiel obalov na našej celkovej produkcii zvyšovať.

• Logicky tu pristupuje ekologický „postoj“ k výrobe. Vyrovnali ste sa s najnovšími požiadavkami

na ochranu životného prostredia zavádzaním moderných výrobných prístupov?

V minulom roku sme absolvovali recertifikáciu na FSC. Požiadavky na tento certifikát sú dnes samozrejmosťou. Nový závod disponuje nielen modernými výrobnými, ale i nevýrobnými technológiami. Vykurovanie a chladenie výrobných aj administratívnych priestorov je riešené systémom s využitím tepelných čerpadiel. Spotreba energetických médií a súvisiace náklady boli tým výrazne redukované. V budúcnosti sa chceme oveľa viac sústreďovať na zlepšenie pracovného prostredia zamestnancov a realizovať investície znižujúce záťaž organizmu.

• Prejdime na otázky smerujúce k samotným pilierom odvetvia vo všeobecnosti. Čo očakávate od vývoja polygrafie a ako sa Neografia, a. s., vyrovnáva so silnejúcim náporom elektronických médií? S týmto, pravdaže, úzko súvisí aj budúcnosť digitálnej tlače v prostredí ofsetových tlačiarní...

Páčila sa mi júnová konferencia časopisu PrintProgres v Trnave na túto tému. Jedným z konštatovaní, ktoré tam odzneli, bolo, že polygrafia určite prežije, no bude iná. S tým sa plne stotožňujem. Som presvedčený, že digitálne médiá nedokážu vytláčiť printovú formu informácie úplne. Pomer medzi elektronickou a tlačou formou sa zastabilizuje. Je evidentné, že veľký diel koláča tlačenej formy bude patriť digitálnym technológiám. Neografiu, a. s., na tento trend adaptujeme.

• Nedávno ste sa vrátili z Frankfurtu nad Mohanom, kde ste úspešne reprezentovali. Čo ste do Nemecka takpovediac vyviezli a čo ste z neho priviezli?

Neografia, a. s., sa tradične aktívne zúčastňuje na najväčšom svetovom knižnom veľtrhu Buchmesse Frankfurt. Tento rok sme sa prezentovali novým stvárnením výstavnej plochy, na náš nový dizajn stánku sme zaznamenali veľmi pozitívne odozvy. Efektívna našej účasti sa ukáže s určitým odstupom, ak sa nám podarí obchodné kontakty, otvorené vo Frankfurtu, „pretaviť“ aj do reálnych a realizovaných obchodov.

• V ostatných rokoch sa neustále stupňuje dôležitosť kvalitných informácií, prehľadná a kvalitná prezentácia. Nedávno sa vo virtuálnom svete internetu zjavila aj vaša nová a veľmi kvalitná podoba webovej stránky...

Nová webová stránka je súčasťou snahy nového manažmentu Neografie, a. s., o dosiahnutie zmeny vnímania firmy tak zákazníkmi, ako aj zamestnancami a celou širokou verejnosťou. Zmenu sme chceli odborníkom z „brandže“ tlmočiť stánkom a prezentáciou vo Frankfurtu nad Mohanom. Spustenie novej webovej stránky aj nové prezentačné elektronické i tlačene materiály majú za úlohu posunúť vnímanie firmy do nového svetla v čo najširšom okruhu verejnosti. Verím, že terajšia podoba stránky má nielen moderný švih, ale aj dostatočnú informatívnu silu. Stačí sa pozrieť na www.neografia.sk a každý si môže urobiť vlastný názor...

• Ukončíme náš rozhovor naznačením výhľadov do najbližšej budúcnosti a prezradte čitateľom SNN, aké novinky pripravujete na polygrafický trh?

Výrazné technologické „trháky“ dnešná konvenčná polygrafia generovať nedokáže. Aktuálne sa sústreďujeme na doplnkové knižárske spracovanie, posilnenie kvality a zlepšenie servisu. Zmeny, na ktoré sa sústreďujeme, smerujú najmä do vnútra spoločnosti so zameraním na optimalizáciu všetkých činností, zvýšenie produktivity a redukciu plytvania akéhokoľvek charakteru. Takéto „novinky“ pre polygrafický trh veľmi viditeľné nie sú, no ich vnútorný vplyv je pre náš efektívny chod veľmi dôležitý.

R - 2014064

Pohľad na vstupnú budovu nového areálu. NEOGRAFIA, a. s., fabriku postavila v roku 2013 na „zelenej lúke“

Dodnes nepoznáme miesto posledného odpočinku Andreja Hlinku Ružomberské mauzóleum je prázdne

Vojtech KÁRPÁTY – Foto: archív autora

Pred sedemdesiatimi piatimi rokmi spočinulo telo Andreja Hlinku v ružomberskom mauzóleu. Na ďalších šesť rokov sa stalo kultovým pútnickým miestom pre tisíce Slovákov. Bez stavovského, profesijného či vekového rozdielu prichádzali vzdať hold jednej z najväčších a najvýznamnejších osobností slovenských politických dejín prvej polovice minulého storočia. Pokojný odpočinok telesnej schránky Andreja Hlinku však trval iba päť krátkych rokov. Mauzóleum dnes živa prázdnotou...

Dvadsaťaugusta v roku 1938 balzamované telesné pozostatky Andreja Hlinku pochovali na ružomberskom cintoríne. Na jeho poslednej ceste ho symbolicky vypravádzal celý národ. Davy z Ružomberka, Likavky, Troch Sliačov, Ludrovej a ďalších okolitých obcí sa premiesili s početnými delegáciami zo všetkých kútov Slovenska. Na križovatkách a námestiach horeli grécke ohne, v oknách, na priečeliach domov

k definitívnemu odpočinku. Nikdy nebol ani všedným, ale ani priemerným človekom a Slovákom, že by sa malo nad ním uplatniť obvyklé pravidlo, že sychravá zem ho pohltne v obyčajnom objatí. Slovenský kameň bude nosiť v lone svojom tvrdého bojovníka za práva Slovákov a úslnie nadzemského odpočinku mu bude údelom, aby svetlom svojho životného príkladu osvetlil nám i budúci pokoleniam slovenským.

odhalili pamätnú bustu Andreja Hlinku a po polhodine vysvätil biskup J. Vojtaššák priestory Hlinkovho mauzólea.

■ HLINKA V MAUZÓLEU

Nasledujúce ráno krátko pred ôsmou hodinou prišla do Ružomberka slovenská vláda a presne o ôsmej hodine i vlak s prezidentom republiky, ktorý v sprievode zástupcov armády, úradov a diplomatického zboru, nadše-

Dobová snímka z pohrebu Andreja Hlinku

a vo výkladoch obchodov umiestnili čierne zástavy. Dlhoročný Hlinkov spolupracovník a verný nasledovník Karol Sidor, hľadiac na plamene gréckych ohňov a smútočných sviec, sformuloval prorockú víziu odkazu jeho života a dieľa pre slovenský národ: „Svieca Hlinkovho života dohorela. Stihla však zapáliť a rozplameniť životnú túžbu v celom národe. Preto pri hrobe Andreja Hlinku uvedomme si dobre: Umrlel Andrej Hlinka, ale žije slovenský národ a bude žiť naveky v spojitosti s nesmrteľným a ohnivým duchom Hlinkovým.“

■ POKOJNÝ ODPOČINOK?

Po vyše roku bolo prijaté rozhodnutie uložiť Hlinkovo telo do ružomberského mauzólea, ktoré bolo postavené a pripravené výhradne na tento cieľ. Aj v súčasnosti je zapísané do zoznamu národných kultúrnych pamiatok Slovenskej republiky. Pôvodcom idey Hlinkovho mauzólea bol krátko po jeho smrti starosta Ružomberka Anton Mederly. Stavbné práce sa uskutočnili podľa plánu architekta Jozefa Švidroňa. Miesto nebolo vybrané náhodne. Vyjadrovalo priamu spáťosť s osobou zosnulého otca národa k miestu jeho pôsobenia. Genius loci tým bol ešte viac znásobený a naplnený. Predsedníctvo slovenskej vlády rozhodlo 11. októbra 1939 o dátume slávnostného uloženia Hlinkových telesných ostatkov na 30. a 31. október 1939. Urobilo tak s prihliadnutím na inú významnú udalosť celoštátneho i medzinárodného významu, ktorou sa stala voľba prvého slovenského prezidenta 26. októbra 1939. Práve aktívna účasť prezidenta SR na Hlinkových oslavách v Ružomberku mala byť demonštratívnym vyjadrením ideovej a politickej kontinuity vládnej Hlinkovej slovenskej ľudovej strany s odkazom života a dieľa jej zakladateľa a vodcu.

Prezident republiky Dr. Jozef Tiso v úvode svojho prvého posolstva k národu, prednesenom na slávnostnom zasadnutí Snemu SR druhý deň ružomberských Hlinkových osláv, s neskrývaným pátosom a dojatím v hlase pripomenul dôvody uloženia Hlinkovho tela do osobitného mauzólea: „Po rušnej životnej púti prichádza Andrej Hlinka konečne

Sarkofág zvečnelého nášho vodcu má byť a zostať občerstvujúcim pútnickým miestom celého slovenského národa.“

■ HOLD NÁRODA

Program ružomberských Hlinkových osláv sa začal 30. októbra 1939 o 9. hodine zádušnou svätou omšou v miestnom jezuitskom kostole. Vládu na nej zastupoval minister dopravy a verejných prác Július Stano a prítomní boli aj viacerí poslanci. Aj keď oficiálne spravodajstvo informovalo o účasti slovenského vyslanca pri Vatikáne K. Sidora, ten pre chorobu ostal v jedálni ružomberského jezuitského kláštora. Omšu celebroval spišský biskup Ján Vojtaššák. Po jej skončení sa sprievod pod znamením kríža, sprevádzaný čestnými oddielmi armády, polovojenskými a mládežníckymi formáciami, odobral na ružomberský mestský cintorín. Za zvukov štátnej hymny zdvihla krojovaná skupina mužov z Gombáša (dnes Hubová) truhlu s Hlinkovým telom a uložila na ozdobený pohrebný voz. Sprievod sa pohol smerom k nádvoriu ružomberského farského kostola. Za hlaholu zvonov, ktoré sa rozozvučali presne o 10.30 hodine nielen v Ružomberku, ale i po celom Slovensku, vinul sa v tichosti a bez pohrebnej hudby. Na námestí truhlu vystavili na katafalk ozdobený národnými farbami. Potom ju uložili vo farskom kostole až do nasledujúceho dňa. Hold národa trval až do skorých ranných hodín. Jeden z účastníkov o tom vydal svedectvo: „Prúdy ľudu nemajú konca. Každý aspoň na malú chvíľočku sa zastaví pred katafalkom a vzdáva svoj hold. Vidíme tu ľudí z každého kúta Slovenska. Niet vari ani jedinej dediny slovenskej, z ktorej by sem neprišli.“

V tom čase sa už začali v Ružomberku ďalšie sprievodné podujatia. Okresné zastupiteľstvo v Ružomberku na svojom slávnostnom zasadnutí odsúhlasilo príspevok vo výške stotridsaťtisíc Ks na zlatý poklad Slovenskej republiky a ďalších stopäťdesiat tisíc Ks na elektrifikáciu obce Tri Sliače. V popoludňajších hodinách sa uskutočnilo stretnutie slovenských dobrovoľníkov z rokov 1918 – 1919. O štvrtjej hodine popoludní na rohu ružomberskej fary

ne pozdravovaný tisícovými zástupmi, prišiel na námestie pred farským kostolom, kde ho privítal miestny ružomberský farár a poslanec Dr. Ján Ferencík. Za prítomnosti prezidenta republiky a domácich a zahraničných hostí truhlu s telom A. Hlinku preniesli z katafalku pred vchod mauzólea. O jedenástej hodine sa v slávnostne vyzdobených priestoroch dvorany ružomberského Kultúrneho domu začalo zasadnutie Snemu SR, na ktorom prezident republiky predniesol svoj prvý oficiálny prejav – posolstvo k národu. O druhej hodine popoludní nastúpili čestnú stráž armáde a gardistické vybrané oddiely na námestí i pred mauzóleom a po ich prehliadke prezidentom republiky sa začal hlavný obrad uloženia A. Hlinku do mauzólea. Po staroslovanskom Otčenáši sa začali cirkevné obrady, ktoré viedol za asistencie ružomberského farára J. Ferencíka a ďalších kňazov biskup J. Vojtaššák. Prítomní boli i biskupi J. Čársky, M. Buzalka a A. Škrábik. Cirkevné obrady sa skončili krátko po 15. hodine a karojovaná skupina mužov preniesla za zvuku štátnej hymny truhlu s telom A. Hlinku do mauzólea. Počas jej umiestňovania zaznelo dvadsaťjeden delových sálv. K Hlinkovmu hrobu položili vence zástupcovia HSLŠ (generálny tajomník J. Kirschbaum), armády, poslaneckého klubu, miest (okrem iných aj z Maďarski okupovaných Košíc), korporácií a spolkov, štátnych inštitúcií a úradov. Všetci verili, že Hlinka spočinul k večnému, no v skutočnosti iba vyše čosi päťročnému odpočinku. Osobitná delegácia položila tiež vence k hrobu čiernovských martýrov.

O 17. hodine boli ružomberské slávnosti oficiálne ukončené a prezident republiky sa s ostatnými politickými a štátnymi reprezentantmi vrátil späť do Bratislavy.

Koncom druhej svetovej vojny boli ostatky A. Hlinku z Ružomberka odvezené a dodnes sa nachádzajú na neznámom mieste. Dúfajme, že sa slovenský národ raz dočká ich návratu na miesto, kde právom patria – do mauzólea, ktoré bolo postavené na oslavu najvýznamnejšieho bojovníka za práva Slovákov.

POZNÁMKA

Na národnom rozvoji národnostne zmiešaného juhu Slovenska sa nepodíeľala a podnes nepodíeľala nijaká systematická a cieľená národná politika. Neosvedčili sa štátne koncepcie, legislatíva bola viac kontraproduktívna ako prospešná, v každej doterajšej vláde sa nevytvorili záväzné špecifické programy pre jazykovo zmiešané oblasti a tie štátne programy, ktoré existujú, pomáhajú národnému kultúrnemu rozvoju slovenského juhu iba krátkodobou alebo naopak spôsobujú ešte väčšie problémy.

Národný rozvoj na juhu zakrpatel

Margaréta VYŠNÁ – Foto: archív

Na priamu podporu národno-štátnych záujmov vzniklo od roku 1989 len niekoľko zákonov a ich novelizácie, mnohé z nich poslanci Národnej rady SR za rôzne politické strany časom zrušili. Tie, ktoré dodnes platia, sú stálym zdrojom napätia.

■ ZÁKLADNÉ PILIERE

Ešte v roku 1995 zákon o štátnom jazyku z dielne strany Hnutie za demokratické Slovensko potvrdil dominantnú pozíciu slovenského jazyka ako štátneho jazyka a jediného úradného jazyka. Za nepoužívanie štátneho jazyka podľa tohto zákona mohli byť porušovatelia pokutovaní, napriek tomu sa v mnohých obciach na juhu štátny jazyk podľa sťažností na Ministerstve kultúry SR a informácii obyvateľov nepoužíval na verejnosti a v úradnom styku ako komunikačný jazyk. Neskôr boli sankcie zrušené, novelizáciou zákona v roku 2009 opätovne zavedené a v roku 2011 Národná rada SR výrazne znížila možnosti na pokutovanie a znížila sa dolná aj horná hranica pokút. Novelou z roku 2009 vznikol konflikt medzi Slovenskou republikou a Maďarskom, zákon posudzoval vysoký komisár OBSE a Benátska komisia. V najdôležitejších paragrafoch nepriinesol, paradoxne, pozitíva na prospech štátneho jazyka, obmedzil sa už iba na povinnosť uvádzania nápisov na pamätníkoch a vysielania v miestnom rozhlase aj v štátnom jazyku. Sťažnosti obyvateľov však pretrvávajú a poukazujú aj dnes na protiprávny stav.

Zákonom o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v roku 2001 boli po prvýkrát vytvorené krajské samosprávy. Navrhovateľ HZDS už v tom čase odvodňoval určenie takýchto hraníc krajov okrem iného aj ochranou celistvosti územia štátu. Dodnes je v záujme etnických politických strán reorganizovať samosprávne celky podľa etnoregiónov, ktoré by na juhu znamenali kompaktné územné oblasti s väčšinovým maďarským obyvateľstvom. Menšinovými politikmi prezentovaný návrh o reorganizácii verejnej správy, teda „budúcich“ autonómnych celkov, ráta s takýmito regiónmi.

Pozitívom zákona o výchove a vzdelávaní, tzv. školského zákona, ktorý predkladal minister za Slovenskú národnú stranu, sú učebnice používané v školách, ktoré musia byť schválené alebo odporúčané ministerstvom školstva, geografické názvy v učebniciach v menšinových jazykoch sa píše už aj v štátnom jazyku. Prezident zákon napokon podpísal a Ústavný súd SR zamietol podnet SNS a LS - HZDS o neurčitosti vztýčených a zaužívaných geografických názvov zadaných v zákone.

Proti učebniciam protestovala maďarská diplomacia a národnostné školy na podnet SMK zasielali učebnice späť na ministerstvo. Školskou reformou sa novelizoval aj zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, podľa ktorej inšpektori už musia ovládať aj jazyk príslušnej národnostnej menšiny, ak súvisí s ich pracovnou náplňou. Menšinoví politici napriek tomu, že hlasovali proti tejto novelizácii, boli so zákonom pomerne spokojní.

Nový spôsob straty štátneho občianstva Slovenskej republiky, ktorý navrhla strana SMER-SD, schválil parlament SR v roku 2010 novelou zákona o štátnom občianstve. Podľa nej občan stratí slovenské občianstvo dobrovoľným nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva. Slovenský zákon bol napadnutý tromi podaniami: na Ústavný súd SR, Európsky súd pre ľudské prá-

va a petičnou sťažnosťou Európskemu parlamentu na Slovenskú republiku. Európsky súd a Európsky parlament už rozhodli na prospech Slovenska. Ústavný súd SR dosiaľ nevydal konečné rozhodnutie.

■ VÝCHOVA K VLASTENECTVU

Novelizácia zákona o štátnych symboloch, tzv. vlastenecký zákon z roku 2010, spočíva v povinnosti zachovávať úctu k štátnym symbolom Slovenskej republiky a vo výchove k vlastenectvu, ktoré musia byť zaradené do štátneho vzdelávacieho programu škôl. Proti zákonu protestovali mnohé maďarské združenia a Reformovaná kresťanská cirkev. Slováci žijúci na juhu štátu však potvrdzujú, že zákon sa nerešpektuje.

Zákon o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín zachovával názvy obcí podľa národných osobností v pôvodnom slovenskom jazyku. Samosprávy na južnom Slovensku či iní používatelia menšinového jazyka však aj naďalej uvádzali tieto názvy obcí v maďarskom preklade. Národná rada SR zrušila zákon v roku 2011 a vláda SR následne schválila nový zoznam obcí, v ktorom názvy obcí podľa slovenských národovcov už mali svoj preklad aj v jazykoch menšín. Mnohé z nich sa vrátili k názvom z obdobia maďarizácie.

■ NAŠE POZNATKY

Následkom takýchto nesystematických legislatívnych zmien a ďalších faktorov nastala anarchia a babylon, v ktorom zanikajú ciele národných záujmov. Tento spôsob štátnej starostlivosti o južné Slovensko stroskotal a iný nebol vytvorený. Stále nepoznáme stav a stupeň národného rozvoja juhu Slovenska (správa o postavení majority, status štátneho jazyka následky vplyvu spoločenských zmien po roku 1989, kultúrne potreby Slovákov), môžeme však vychádzať z istých poznatkov. Spoločenská situácia na Slovensku sa rýchlo mení, podstata nášho deformovaného kultúrneho jadra však zostáva stále tá istá. Z hľadiska slovenského juhu to znamená:

- Problematika národného charakteru na juhu Slovenska sa týka všetkých občanov štátu.

- Problematika národného charakteru a statusu štátneho jazyka na juhu SR nespočíva v medziľudských vzťahoch, ale v občianskych, samosprávnych, vo vzdelávacích a v kultúrnych kompetenciách a právnom postavení majoritného obyvateľstva štátu na národnostne zmiešanom území.

- Podmienky na verejno-spoločenský (v samospráve, v občianskej, vo vzdelávacej, v kultúrnej, duchovnej, informačnej sfére), osobnostný a súkromný život majoritného obyvateľstva štátu na národnostne zmiešanom území SR nemôžeme porovnávať iba s národnostnou menšinou, ale aj s príslušníkmi majority v homogénnom slovenskom prostredí.

- Problematika národného charakteru na juhu SR je v prvom rade problémom identity kultúry Slovákov, až potom nastáva etnický (slovensko-maďarský) konflikt.

- Problém národnej identity a etnický konflikt sú dve rozdielne problematiky a súvisia len okrajovo, resp. prvý podmieňuje druhý.

- Zlepšenie súčasnej situácie na slovenskom juhu môže namiesto nekonceptných reakcií na etnické konflikty priniesť systematická osveta národných elit a organizácií o potrebe vytvárania národného charakteru juhu štátu a ich model, ako vytvárajú tento obraz.

NA MARGO

Veľká oslava novembrových udalostí z roku 1989 sa na Slovensku nekonala. Oslavy 17. novembra a tzv. nežnej revolúcie sa prakticky scvrkli na hlavné mesto, kde sa na Námestí SNP zišlo pár tisíc ľudí. Hlavné námestia v ostatných krajských slovenských mestách zivali prázdnotou. Prečo toľkí nevdak k predchádzajúcej generácii, ktorá nám kľúčmi vystrngala slobodu?

Komu aplauz a komu vajcia

Podľa ankety, ktorú si dala urobiť Slovenská televízia, až sedemdesiat percent obyvateľov Slovenska ponovembrový vývoj sklamal. Životné podmienky si zlepšilo iba šesť percent opýtaných a kapitalizmus ako hospodársky systém schvaľuje len sedem percent ľudí. Naši občania po štvrtstoročí „zmúdreli“. Dnes málokto verí, že slobodu sme si vystrngali na námestiach. Verí tomu však prezident Kiska, od ktorého ako od hlavy štátu by sa čakala väčšia rozhladenosť. Bývalý český premiér a disident Petr Pithart na obrazovkách STV otvorenie priznal, že v novembri nešlo o nijakú revolúciu, lež iba o „odevzdání moci“. A náš prezident v spoločnosti svojich kolegov z Vyšehradskej štvorky, Ukrajiny a Nemecka víťazoslávne štrngal pri svojom prejave v historickej budove SND zväzkom kľúčov. Tie sú dnes už atavizmus.

Slovenská televízia priblížila aj slávnostnú atmosféru v Prahe, kde dominovali protesty proti prezidentovi Milošovi Zemanovi. Bohužiaľ, protesty proti ukrajinskému prezidentovi Petrovi Porošenkovi v Bratislave a jeho hanlivé označenie demonstrantmi za fašistu, zostali nepovšimnuté. Ako naschvál, na výročie zvrnutia komunizmu sa objektivita v televíznom spravodajstve ukázala rovnaká ako za oných „odštrnganých čias“. A potom že sme si vybojovali slobodu – aj informačnú!

Ani taký bojovník za demokraciu ako Ján Čarnogurský nebol uvedený na sumári hrdinov, ktorých fotografie sa premietali počas galapredstavenia v historickej budove SND. Prezidentská kancelária dokonca poslala na oslavy novembra 89 pozvánku pre manželku Jána Čarnogurského, ktorá bola hlavnou žiteľkou rodiny, keď jej manžel zobrať do väzenia, až dodatočne – po jeho hrozbe, že na slávnosti nepride ani on.

Kiska sa vo svojom prejave zamerail na to, akú moc a akú silu majú hodnoty, o ktoré sme vtedy bojovali – sloboda, pravda, spravodlivosť, slušnosť. S postojom k všeobecne rešpektovanému disidentovi to nebolo ani spravodlivé, ani slušné. Asi preto, že má iný názor na Ruskú federáciu než náš prezident. Ale v historickej budove divadla išlo o 17. november a o tých, čo proti režimu vystupovali aj pred týmto dátumom. Neobstojí ani záplava informácií, ako sa zlepšil náš život, že sme sa dokonca už vyrovnali Čechom – je skôr z ružového mešca, než by zodpovedala realite.

Miloš Zeman si surovú omeletu a „červené karty“ časti účastníkov spomienky na 17. november v Prahe nijako nezaslúžil. Ruská dievčenská hudobná skupina s vulgárnym názvom Pussy Riot, ktorá sa chce pasovať na svedomie sveta, ho nazvala hlupákom, pretože údajne nechápe situáciu v Rusku. On iba podľa pravdy túto skupinu na plné ústa pomenoval.

Peter JANOŠÍK

Pol siedmej večer, 23. novembra, dva roky po zvonení kľúčmi... Krvavý úsvit našej demokracie

Ján ČOMA J – Fotomontáž: Emil SEMANCO

Sem aj cez deň prenikne iba málo svetla. Do chodieb na prízemí takmer vôbec. Tu sliepňajú len slabé žiarovky také mdlé, že ani nevrhajú tieň. Ľudia sa spoznávajú iba podľa chôdze a držania tela. A podľa uniformy. Bachárskej alebo muklovskej. Z kancelárie nadporučika Bodického presvitla žltá nitka od hornej zárubne po prah. Cez dvere čuť rádio. Pred chvíľou zrátili osadenstvo na prízemí piateho oddelenia.

Tibor Polgári, v Leopoldove inventár, požiadal nadporučika Slobodu, aby ho pustil za mreže – v rukách mal list, iba pohybom naznačil, že ho chce hodiť do schránky za vrátami chodby. Zásielky z nej išli k riaditeľovi a po jeho schválení na poštu. Podľa predpisov mal dozorca obálku prevziať a sám ju zaniest do schránky, ale bachárom sa to lenilo, niekedy si ju strčili do blúzy a našli ju tam o týždeň, tak si to radšej nebrali na starosť, všeličo sa im odnechcelo, odkedy prišla tá demokracia...

■ BEZCITNÝ VODCA

Aj teraz len prikývol a otvoril Polgárimu mreže. Na to čakal Miloš Uriga, dvadsaťdvaročný mladík z Vranova. Podľa Polgárinho plánu utieral podlahu pred sprchami. Keď išiel Polgári popri bachárovi, udrel ho do prs. Uriga ho schmatol za krk a okamžite bodol nožom, ani nevzdychol. Za úzkym pruhom svetla hralo rádio.

Iniciátorom útoku a vodcom bandy bol nevzdelaný a surový Polgári. Ani autori posudkov, priložených v spisoch, nevedeli pochopiť, ako sa práve on stal pánom situácie. Najviac sa mu videlo vysvetlenie jedného zo znalcov: mal väzenské skúsenosti, vrátane pokusu o útek, čo medzi väzňami vzbudzovalo rešpekt. Vlastnil zločinecké gény: bezcitnosť, absenciu strachu a pudu sebazáchovy. A prejavoval sebaistotu.

Skúsil som si to generalizovať: Podľa tohto vzorca aj hlupák, ak je dosť sebaistý, výrečný a koná rozhodne, môže sa stať šéfom hocikakej society.

Tridsaťročný Róm Tibor Polgári sa narodil v Zlatých Moravciach, otec mu bol niekoľkokrát vo väzení a syn ho utešene nasledoval. V Leopoldove bol už tretikrát. V roku 1984 sedel za vydieranie. Vtedy sa prvý raz pokúsil o útek. O rok ho súdili druhý raz – ešte počas pojednávania pruboval ujsť znova. Zo siedmich rokov bolo zrazu trinásť zostrených, s obmedzením pohybu a návštev. Prišla však Havlova amnestia v roku 1990, škrtla mu dvadsaťosem disciplinárnych trestov a odpustila štyri roky väzenia. Sedem rokov si už odsedel, na slobodu mu tak zrazu chýbali len dve zimy a jedno leto...

■ GRÁZLOVSKÁ GALÉRIKA

Do deja už zasiahol dvadsaťdvaročný Miloš Uriga. Vychovali ho detské domovy. Za lúpeže dostal osem rokov, súdili ho po amnestii, takže sa naňho nevzťahovala, čakala ho ešte takmer celá paleta.

O chvíľu sa vynorila ďalší z galéry: Ondrej Harvan, tridsaťročný silák z Pohorelej, päťkrát trestaný, naposledy na dvadsaťštyri rokov za dve lúpežné vraždy; Václav Fedák z Pre-

šova, za lúpež dostal rok, predtým len štyri roky – mal totiž iba sedemnásť; Bartolomej Botoš z Filakova, šesťkrát trestaný za lúpeže a znásilnenie, odsúdený na dvanásť rokov, polovicu mu amnestia odpustila; Vladimír Duda, čerstvý väzeň, štyrikrát súdený za krádeže, z ôsmich rokov odsedel len pár týždňov; Dalibor Bajger, benjamín z Humenného. Za vraždu dostal dvanásť...

Od potlačenia leopoldovskej vzbury pred rokom, ktorú nepriamo vyprovokovali návštevy predstaviteľov VPN a všelijakých humanitných mimovládnych organizácií, máta mnohých väzňov myšlienka na útek. Uvoľnený väzenský režim umožňoval stretávanie väzňov v cudzích celách, debaty na dvore, pri telocviku, v sprchách a dielnach. Za úplatok aj popíjanie.

Tak si aj naša partia pripravila pri fľaške plán.

■ VÝPOVEDE HRDLORÉZOV

Dohodli sme útok na bachárov. Len čo sa Polgári vrátil zo samotky. Polgári: Kapitán H. vedel zabezpečiť akýkoľvek alkohol, aj iné veci. Pred plánovaným útokom ma potrestali za hrubosť dvadsiatimi dňami samotky. Vtedy prišiel za mnou vychovávateľ B., hučal do mňa, aby som mu niečo prezradil o pripravovanej akcii, že mi dovedie na celú noc frajerku – odsúdeného Bajgera. Ak budem chcieť, tak ma zo samotky aj prepustí, ale to bude stáť dvetisíc korún...

■ KRVAVÁ AKCIA

Na prízemí 5. oddielu Ústavného zariadenia nápravnej výchovy v Leopoldove sa 23. 11. 1991 o 18.30 hodine skončil večerný raport. Nadporučík Kepeši odišiel do svojej kancelárie na prvom poschodí. Nadporučík Bodický šiel do kancelárie na prízemí zapísať do knihy kontrol: bez závary. Nadporučík Sloboda za ním zamkol železnú mrežu, oddeľujúcu chodbu s celami od chodby s miestnosťami dozorcov. Polgári išiel hodiť list do schránky a požiadal Slobodu, aby ho na moment pustil za mreže. Vtedy ho celou silou tresol do hrudníka a mrazil von. Pri mrežiach stál nachystaný Uriga, zdrapil Slobodu za hrdlo, vtiahol ho cez vopred otvorené dvere do umyvárne. Sloboda bol však mocný, podarilo sa mu uvoľniť a zrazil: – Chlapi, nebláznite...!

Nemal kričať. Uriga musel konať, aby sa nezbehli ostatní bachári. Zabil ho siedmimi bodnutiami. Polgári vtrhol do kancelárie Bodického. Ten už sa na výkrik zvonku hnal k dverám. Polgári ho usmrtil nožom.

Bajger, Duda, Fedák a Harvan zatiaľ sedeli v cele 6, ešte nezamknutej. Na zavolanie vbehli do kancelárie k Polgárimu. Ten im prikázal

čakať, kým nedoviedie ďalšieho bachára. Vybehol na poschodie za nadporučikom Kepešim. Uriga utrel krv pred umyvárnou a mŕtvolu dozorcovi vtrel do sprchového boxu. Kepeši začul hluk z prízemia, tak sa vybral pozrieť, čo sa deje. Vtedy na dvere zaklopal Polgári. Chce sa sťažovať na pána nadporučika Bodického, nechce ho pustiť k poštovej schránke... Kepeši nemal rád spory, šiel teda s Polgárim za Bodickým. Všade ticho a pokoj. Dvaja väzni pucovali podlahu, zrejme im dozorca dal umyť zem ešte raz. Vtom ho tí dvaja zvalili na zem a omráčili kopancami do hlavy. Zlomená lebka, dvojité zlomeniny dolnej čeluste, otvorená zlomenina hornej čeluste, ochrnutie líčeho svalu s trvalými následkami.

■ SPŮTANÍ BACHÁRI

Desať minút pred stanoveným časom, o 18.50, prišli kolegov vymeniť poručík Chovan a podporučík Močko. Bodický s nožom na krku, ani zamdletý Kepeši ich nemohli varovať. Už medzi dverami dostali z každej strany. Šesť chlapov ich vyzlieklo z uniformy a zviazalo väzenskými blúzami a šnúrami od bagančí. Na zemi ich ešte zmlátili a okradli. U jedného našli dvesto päťdesiat korún, šesťsto šilingov a desať dolárov, u druhého takmer tisícku. Duda strážil prístupovú cestu ku kancelárii, Bajger a Fedák dozorcov. Bachára Slobodu už strážiť nemuseli. Dodýchal. Polgár a Uriga už boli v uniformách väzenskej stráže a blížili sa k hlavnému vchodu do väznice. Kým si dozorcovia pri bráne uvedomili, čo sa robí, Polgári ich zabil: Zednikoviča ranou do srdca, Jošta tromi bodnutiami do krku, Machatovi prepichol pľúca – vylísal sa z toho o pol roka, Korecovi zasiahol pečén, prebral sa síce, ale následky mu zostali na celý život. Uriga zabil práporčíka Černého, ktorý práve odchádzal do dôchodku, a ťažko zranil poručíka Mikloviča. Všetko sa odohralo v okamihu.

Dozorcom vzali samopal a niekoľko zásobníkov, štyri pištole s nábojmi a takto ozbrojení vtrhli na stanovisko operátora. Službukonajúceho podporučika Pavla Zbojeka prinútili ísť do 6. oddielu, a tam prikázali dozorcovi Veľkému a Cigáňovi, aby z cely vypustili ich kamaráta Botoša. Tešil sa ako malý chlapec, že naňho nezabudli! Väzeň, čo práve zametal chodbu, sa rozkričal: – Zošaleli ste? Prečo ste v bachárskych mundúroch, mukli...!

Polgári naňho vystrelil. Gulka zostala trčať v chrbtici, hlas v hrdle.

■ NA SLOBODE

Bežali späť k západnej bráne. Botoš tam ešte objavil samopal so

zásobníkom. A schovaného dozorcovi Zbojeka. Vzal ho ako rukojevníka... Vtedy zbadali, že sa k nim blížil osobné auto. Pred samopalmi poslušne zastalo. Vodič a pani pri ňom vylákane hľadeli na čudnú partiu: muži v uniformách i vo väzenských mundúroch, po zuby ozbrojení. Vyzvali ich, aby vystúpili. A oni siedmi vlezli do auta – traja dopredu, štyria dozadu, rukojevníka nechali tam. Hnali sa na Trnavu. Uriga za volantom sa zrazu dostal do protismeru. Strhol volant, preťažené auto sa rozhojalo, začalo lietať od krajnice po krajnicu, auto oproti, priekopa, strom. Z protidúceho auta vybehli ľudia na pomoc. Zdreveneli: pod náspom sa motalo sedem ozbrojených mátoch. Skôr ako sa spamätali, dostali pažbami po hlavách. Možno ani nezačuli, že mátohy miznú na ich aute smerom na Piešťany. Pred mestom ich zastavovala hliadka. Odpovedali strefbou.

Pred odbočkou na Hlohovec im vyšiel benzín. S tým nerátali. Nezostávalo nič iné, len povyskakovať z auta a ujsť do lesa – okolie už bolo plné policajtov.

Klusali po lesnej ceste, ani nevedeli kam. Až sa zrazu pred nimi objavila známa stavba: Poľnohospodársky podnik v Leopoldove. Neverili vlastným očiam!

Polgári s jedným spoločníkom prepadol strážnika, z vrátnice vzali kľúče od dodávky, ktorá parkovala pred bránou, a poďho na diaľnicu! Opäť sa dali na Piešťany. Uvažovali správne: Hliadky strážia vzdialenejšie úseky ciest, nepride im na um, že pôjdu tou istou cestou ešte raz!

Zasa mali smolu. Neprešli ani dvadsať kilometrov, keď im pri mílniku 74,2 skapalo aj toto auto.

■ JE 22.20

Na stanici v Maduniciach naskočili do idúceho vlaku z Púchova, Uriga a Botoš spadli zo schodíkov. Čo už? Nebolo pomoci. Zvyšní piati sa vlezli, kým sprievodkyňa nepýtala lístky. Vtedy vytiahli zbrane. Harvan jej zlomil zápästie. Vlak práve spomalil na výhybkách. Povyskakovali. Pred nimi staničná budova: Leopoldov.

Polgári si myslel, že ho porazí. Obehli stanicu, pustili sa cez polia a vkližli do objektov poľnohospodárskeho družstva Žlkovce.

Tam ich nadránom obkľúčili policajti.

Botoša a Uriga, čo nestihli naskočiť na vlak v Maduniciach, zatkli ešte v noci na ceste pri Piešťanoch.

■ ORTIEĽ NAD HRDLORÉZMI

Tibor Polgári, ktorému pred útekom zostávalo už len poldruha roka väzenia, dostal doživotie. Dvadsaťdvaročný Miloš Uriga, ktorý mal sedieť päť rokov, dostal doživotie. Ondrej Harvan doživotie. Po vynesení rozsudku sa v cele obesil. Bartolomej Botoš mal sedieť šesť rokov, dostal osemnásť. Daliborovi Bajgerovi, dvadsaťročnému, ostávalo odpykať osem rokov, pätnásť mu pridali. Vladimír Duda mal sedieť tri roky, pätnásť dostal navyše... Najvyšší súd v roku 1994 potvrdil rozsudok v plnom rozsahu. Prezident republiky žiadosťami o milosť nevyhovel. Od právoplatnosti rozsudku je práve dvadsať rokov.

Hlavný iniciátor útoku Tibor Polgári

Slovenská národná knižnica k výročiu P. Dobšinského a V. Hložníka

Stretli sa vo svete fantázie

Zuzana STANČIKOVÁ – Foto: autorka

„Slovenská národná knižnica (SNK) ponúka prostredníctvom národného projektu Digitálna knižnica a digitálny archív možnosť listovať si a čítať rané vydania slovenských rozprávok a povestí. Ich digitalizovanú podobu s nádhernými ilustráciami sme čitateľom voľne sprístupnili a v dnešnom elektronickom svete si ich môžu pozerať skutočne takmer všade,“ uviedla jej generálna riaditeľka Ing. Katarína Krištofová.

■ ŽIVÉ DEDIČSTVO

Spisovateľ a zberateľ ľudovej slovesnosti Pavol Dobšinský (6. 3. 1828 – 22. 10. 1885) zhromažďoval a zapisoval originálne príslovia, porekadlá, hádanky, piesne, hry, obyčaje a povery počas celého svojho života. Do jeho literárnej pozostalosti patrí súbor šesťdesiatich štyroch rozprávok v šiestich zošitoch pod názvom Slovenské povesti, ktoré krátko pred smrťou doplnil vydaním deväťdesiatich rozprávok v ôsmich zošitoch pod názvom Prosto-

Slovenská národná knižnica si pripomína sto dvadsať deviate výročie úmrtia Pavla Dobšinského a deväťdesiate piate výročie narodenia Vincenta Hložníka cez fantazijný svet rozprávok, ktorý ich oboch spája. Pokým ich Dobšinský s nadšením zbieral pri putovaní malebnými regiónmi Slovenska, Hložník ich s nie menším nadšením ilustroval.

národné slovenské povesti. Jeho spísané práce sa dočkali niekoľkonásobných vydaní doma i v zahraničí. A stále po nich ako po živom dedičstve siahajú nové generácie čitateľov.

■ ŽRIEDLA FANTÁZIE

Silný vzťah k svetu fantázie a rozprávok môžeme vybaďať aj v dielach mimoriadne čínorodého

výtvarníka Vincenta Hložníka (22. 10. 1919 – 10. 12. 1997). Obe osobnosti spája práve spoločné die- lo. Aj keď sa nikdy nemali šancu stretnúť zoči-voči, práve Vincent Hložník sa stal vďaka svojim kresbám sprievodcom slova, ktoré na papier zvečnil Pavol Dobšinský.

„Výtvarník, ktorý ilustroval viac ako tristo kníh rôznych žánrov pre viaceré vekové skupiny detí, mládeže a dospelých, staval svoje kresby na grafickej podpore textu. A tak Pavla Dobšinského a Vincenta Hložníka spája mimoriadne pôvabné dielo – 1. zväzok Prostonárodných slovenských povestí vydaný v roku 1947,“ priblížila vzájomnú spojitosť majstra slova a nenapodobiteľného majstra kresby K. Krištofová.

Aj Literárne múzeum SNK má vo svojom fonde vyše dvesto múzejných zbierkových predmetov Vincenta Hložníka. „Významný výtvarník je so Slovenskou národnou knižnicou spojený aj staviateľsky. Sídelná budova Slovenskej národnej knižnice sa od roku 1975 pýši pôsobivým reliéfom z dielne tohto majstra, ktorý zdobí priestor nad jej hlavným vchodom,“ doplnila generálna riaditeľka SNK.

Význam obalovej techniky a kreativity je väčší, než si bežne myslíme. Krásny obal predá takmer všetko, a v akcii naozaj všetko. Pozrime sa na príklad na nejakú polievkovú konzervu, na ktorej farebná etiketa vynikne oveľa viac ako na vrecúšku. Základom takejto konzervy je Maggiho kocka alebo nejaký jej novší variant. Samotná kocka však už stratila magický vplyv na spotrebiteľa, preto polievku z takejto kocky treba čímsi ozvláštniť. Urobiť z nej Veľkú udalosť, Šláger, Vec gurmánskej prestíže... Prvým krokom na povýšenie neurčitej polievky medzi gastronomickú elitu je atraktívne meno.

Polievka Andromeda a úchvatný superhríb

Múdre hlavy čínorodej potravinárskej firmy začnú hľadať nad pikantnými spojitostami. Navrhnu napríklad názov Madame Pompadour. Lenže túto historickú madame nemožno vyfotografovať v odvážnych miniatúrnych bikinách. História vcelku nič nenamieta proti spojeniu tejto dámy s polievkou, neznáša však predstavu Madame Pompadour v dnešnej eroticko- plážovej kreácii. Pri takomto etiketom narušení historických reálií by historici boli schopní iniciovať v parlamente celoštátne protestné referendum. Ak teda nemožno propagovať polievku pomocou odvážne vystrihnutých plaviek, neďa sa ani rátať s mužskou časťou spotrebiteľov, hoci práve konzervy sú životkami starých mládenčov, akých v našom draho- bytnom baskervillskom kapitalizme ustavične pribúda. Preto však týmto starým mládencom odopierať báječný pocit, ktorý sa ich zmocní pri pohľade na etiketnú krásku: že práve budú

konzumovať najlepšiu kočku svojho života? Žiaľ, Madame Pompadour nemožno obliecť, či skôr zoblícať do bikiniek bez rizika dlhodobej hystérie všetkých žijúcich historikov...

Gastronomii najlepšie prospievajú názvy z astronómie. Hviezdne guláše, galaktické rizoto a podobne. Názvy hviezd podnes znejú magicky, lákavo a nijakému spotrebiteľovi nepripomínajú päťku z dejepisu. Maggiho kocka po premenovaní na Andromedu alebo Cassiopeiu práve urobila prvý významný krok k úspechu.

Druhým významným krokom k úspechu je nálepka. Z neurčitej polievky z Maggiho kocky treba urobiť polievku celkom určitú, dokonca špeciálnu. Po poetických dušiach návrhárov a reklamných textárov prichádzajú k slovu i k dielu duše malebné. Vytasia sa s nejakým malebným objektom, s nejakým prírodným produktom v jasavých farbách s orosenými listami alebo s vysoko lesklými úboznými plodmi. Rovnako sa osvedčuje útočiť na ľudské vášne, najmä na vašeň hubársku. Z najatraktívnejších fotografií sa vyberie úchvatný hríb, ktorý sa pomocou počítačovej techniky rafinovan- ne prispôbi požiadavkám distribúcie. To znamená, že sa maximálne zidealizuje, prifarbí, prilakuje a zväčší na utopický idol hubárskych snov, na superhríb.

Pravdaže, do takejto polievky treba pridať aspoň nejakú hubovú esenciu. Kto z úsporných dôvodov poruší toto základné pravidlo, naruší spotrebiteľskú ilúziu. Superhríb z nálepky sa musí zafixovať v spotrebiteľskej pamäti a omámiť konzumenta aspoň v takom časovom limite, aký je nevyhnutný pre ohriatie a zhltnutie polievky.

Milan KENDA

Peter Štrelinger – Tomáš Winkler: Kto proti osudu

Vydavateľstvo Maticе slovenskej, 2014, doplnená reedícia (1975, 1978)

Knihy majú zavše dramatické osudy a Kto proti osudu k takým nepochybne patrí. V prvom vydaní vyšiel tento súbor biografických medailónov o slovenských spisovateľoch v dvoch zväzkoch (1976, 1978) vo vydavateľstve Tatran, ale len pod menom jedného autora – Petra Štrelingera. Tomáš Winkler bol vtedy na listine politicky nepohodlných; po ostrých vystúpeniach v roku 1968 proti okupantom ho prepustili z Maticе slovenskej, pracoval ako ošetrovateľ a robotník, nesmel publikovať, preto ostal v utajení; ani vydavateľstvo vtedy nesmel vedieť, že kniha má dvoch autorov.

Po takmer štyroch desaťročiach vychádza vo Vydavateľstve Maticе slovenskej prepracovaná a doplnená reedícia v jednom zväzku, ktorá konečne priznáva autorstvo Tomáša Winklera. Niektoré kapitoly sú prepracované (napríklad Štúr), ďalšie úplne nové (Kalinčiak, Hronský, Barč-Ivan).

Kolekcia tridsiatich štyroch citlivo beletrizovaných životopisných príbehov originálnym spôsobom sprítomňuje ľudské osudy veľikánov slovenskej literatúry 19. a 20. storočia, zaujímavou rozmotáva súvislosti tvorby a života a ponúka mnohé neznáme fakty – o príbehu Kollárovej lásky k jeho Míne Friderike Schmidtovej, o peripetiách slovenského Homéra na maďnickej fare, o krutom liste Babety Wielandovej jej milovanému Jánovi Chalupkovi, o Štúrovej nešťastnej polovačke, o návšteve Boženy Němcovej na hornolehotskej fare u Sama Chalupku, o pltníckom dobrodružstve Janka Kráľa, o okolnostiach, ktoré predchádzali smutnému koncu Jozefa Viktora, o osamelom zápase Jána Francisciho a mnoho ďalších intímnych nahliadnutí do života literárnych veľikánov. Podobne ako v prvom vydaní i teraz má kniha ambíciu stať sa zaujímavou pomôckou a doplnkovým čítaním pri poznávaní slovenskej literatúry.

(mab)

MEDAILÓN

Básnik s dušou rebela

Každá generácia má svojich výrazných predstaviteľov z umeleckej sféry, či už ide o literátov, hudobníkov, výtvarníkov alebo hercov. Pre generáciu narodenú v šesťdesiatych rokoch patrí medzi kľúčové postavy nesporne Jozef Urban. Básnik, textár, dramatik a publicista. Jeho život predčasne ukončila dopravná nehoda. Jozef Urban by sa v týchto dňoch dožil päťdesiatich rokov.

Narodil sa v Košiciach 29. novembra 1964 a po absolvovaní gymnázia odišiel študovať ekonómiu. To však už mal za sebou literárny debut – básnickú zbierku Malý zúrivý Robinson, za ktorú dostal Cenu Ivana Kraska. Chvilu pracoval ako novinár v Literárnom týždenníku a po novembri 1989 sa stal na rok šéfredaktorom časopisu pre mladú literatúru a umenie Dotyky. Nasledovala redakcia Mladé rozlety a šefovanie Domu pre deti a mládež Bibiana. Medzitým mu vyšli úspešné básnické zbierky Hlučonemá hudba, Kniha polomýtých a Snežienky a bible. Jeho poézia silne ovplyvnila a ovplyvňuje nielen generáciu básnikov zo šesťdesiatych rokov, ale aj dnešnú nastupujúcu básnickú generáciu. Lenže Jozef Urban sa do širšieho povedomia zapísal najmä piesňovými textami. Spolupracoval s množstvom interpretov a skupín, spomenieme aspoň Mira Žbirku, Beatu Dubasovú, Petra Lipu, Jána Lehotského alebo kapely ako Money Factor, Broken Heart či Elán. Práve spolupráca s posledne spomínanou legendárnou skupinou dala vzniknúť kultovej pesničke Voda, čo ma drží nad vodou. Menej sa už vie, že Urban bol aj autorom libreta a textov druhého pôvodného slovenského muzikálu Kráľ Dávid, ktorý s úspechom uviedlo divadlo Nová scéna. Stále nepokojný básnik, ktorý striedal zamestnania aj podnájmy, napokon zakotvil vo Zvolene, kde našiel rodinné zázemie a pokoj pre tvorbu. Viac sa venoval publicistike a tvoril aj pre deti. Výsledkom bola úspešná kniha rozprávok Vranka Danko. V tvorivom rozlete zastavila Joža Urbana tragická havária 28. apríla 1999

(mab)

HUMORESKA

Keď naše komerčné televízie pred pár rokmi objavili takzvané „reality šou“, to bolo radosti. Každý Jožo z Horného Dlhého a Mara z Dolnej Mokrej sa vytešovali, že je ešte niekto tupší ako oni a ešte sa aj zosmiešňuje na obrazovke. Najprv ľudské zvieratká zadržali do všakovakých domov a vil. Reku, máme ich pod kamerami, nech sa ukážu. Podľa možnosti nahí a v rámci princípu každý s každým nech potešia zaostalých našincov. Po čase televízni černokňažníci zistili, že na západ od Dunaja majú onakvejšiu realitu. Exotický ostrov, nákupné centrum

či rovno chliev – pardon, farma. S farmármí a najmä s farmárkami sa doslova roztrhlo vrece. Je to o to komickejšie, že nie sme potravinovo sebestační, ale v televízii sa farmáři jedna radost. Na druhej strane poctivý slovenský gazda, keď vidí, čo tieto

diel od chlieva s kravami bol na úrade aspoň raz v živote každý Slováč a Slovenka. Najprv by samozrejme prebehol kasting, teda výber účinkujúcich. U chlapcov by mali prednosť neurotické typy, namachrovaní svalovci, a samozrejme štvorpercentná

snímalí a oni by súťažili. Trebárs ako dlho sa dá nerobiť nič, kým vám na to príde. Ďalšími disciplínami by boli popíjanie kávy, oslavy menín, narodenín a podobne, no najmä tvorivé predložovanie obedňajšej prestávky. Samozrejme by nechýbali ani

časť súťažiacich by sa zaoberala aj zväzkaním nadriadených a sexuálnymi aktivitami trebárs v kuchynke medzi kávovarom a mikrovlnkou. Ručím vám, že sledovanosť by lámala rekordy. A teraz zlatý kliniec môjho nápadu. V bežných reality šou berie víťaz hlavnú cenu. Napríklad smiešnych päťdesiat tisíc eur. V mojej šou Úrad by víťaz dostal definitívne a miesto úradníka s právom zadávať verejnú súťaž a výberové konania. Ručím vám za to, že s vidinou takejto výhry by súťažiaci bojovali ako levy. Lebo stále platí staré slovenské príslovie: Komu dal Boh úrad, tomu dal aj rozum...

Marek DANKO

Načo farma, keď máme poruke úrad

osoby na farme páchajú, tak ho môže pochytiť zrádnik.

Aby som uchránil našich poľnohospodárov od infarktov a iných poškodení zdravia, vymyslel som novú reality šou zvanú Úrad. Odohrávala by sa v prostredí dôverne známom každému našincovi, teda v úrade. Na roz-

kunite. U žien by boli kritériom prednosti a zadnosti, ako aj zvýšená miera exhibicionizmu a hystérie. To je štandardný kľúč pri všetkých takýchto programoch a nie je prečo ho meniť. Potom by sme súťažiacich umiestnili do budovy úradu. Bársakého. Kamery by ich pozorne

vyradovacie súboje. Prebiehali by napríklad oklebetenia súpera pred šéfom úradu, tí najšikovnejší by pozvali spolusúťažiacého na poldec a vzápätí by ho udali a on by pri kontrole nafúkal. To by bolo medzi televíznymi divákmi radosti! A to, podotýkam, takej zo života. Nežnejšia

MEDAILÓN

V horúcich dňoch na obrube fontány okrem kameninových korytnáčiek, rakov a žiab vídavať aj dlhonohé opálené žabky, ktoré sa osviežujú chladnými prúdmi vody. Malí kamenní chlapci za nimi sa pokúšajú udržať v rukách ulovené ryby – predstavujú štyri najchutnejšie druhy dunajského rybného bohatstva pred sto tridsiatimi rokmi, keď jeden z najlepších stredoeurópskych sochárov konca 19. storočia fontánu vytvoril.

Najkrajšia z fontán

Stredná a dolná časť fontány Viktora Oskara Tilgnera symbolizuje Bratislavu ako mesto na Dunaji, horná časť je sochárskou alegóriou antickej legendy o chlapcovi Ganymedovi, ktorého orol uniesol do sídla bohov na Olympe a tam ho najvyšší vládca sveta Zeus premenil na najkrajšieho a najsilnejšieho zo všetkých orlov.

V roku 1886 dokončili záhradníci a liptovskí murári monumentálnu budovu vtedajšieho Mestského divadla. Priestor pred hlavným vchodom autor projektu dekoroval úmerne veľkou fontánou, mimochodom prvou bratislavskou fontánou, ktorá mala len výtvarné poslanie, lebo všetky dovtedajšie bratislavské fontány slúžili dovtedy ako zdroj pitnej vody pre obyvateľov, teda ako výtvarne upravené studne alebo pramene. Dielo bolo darom Prvej bratislavskej sporiteľne obyvateľom mesta a jeho autorom bol bratislavský sochár Tilgner, vtedy už pôsobiaci na výtvarnom výslní Viedne. V týchto dňoch je stosedemdesiat rokov od jeho narodenia. Záznam o jeho krste ľahko nájdete v októbrovej kapitole roku 1844 v matrike Dómu sv. Martina. V Slovenskej národnej galérii máme ešte dve jeho komorné diela – Hlavu dievčaťa s vrkočmi, bronzovú bustu z roku 1889 a o čosi starší sochársky portrét maliara Václava Brožíka. Za najkrajšie jeho dielo sa považuje socha Wolfganga Amadea Mozarta vo Viedni, odhalená deň po autorovej smrti v roku 1896. Krásna je aj kamenná Alegória sochárstva na ústrednom cintoríne vo Viedni alebo hoci Tritón a studňa v záhrade Hofburgu – dve kópie máme aj v Bratislave, jednu môžete vidieť pred SNG, druhú na nádvorí bratislavského Mirbachovho paláca.

(jč)

Svedok slovenského storočia – Slovák a Európan Imrich KRUŽLIAK
Rozhladený a neochvejný národovec

Pavol POLLÁK a Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Zachovajte Maticu životaschopnú, vplyvnú a rešpektovanú, oslobodenú od vnútorných rozporov, Maticu, ktorá neskľzne nikdy v ničom, neskľzne do podenkových sporov ani navonok a ani dovnútra, nepodľahne politike či politikárčeniu, Maticu ako nádej a priestor pre nové generácie a hlavne nadstranickú národnú organizáciu, pre ktorú pracovať je česť. To dáva nám tú potrebnú slovenskú hrdosť a slovenské sebavedomie v súčasnej Európe a tú potrebu orientácie v terajších zložitostiach globalizácie a neľahkého života. Zveľadujte Maticu a tých ľudí, ktorí sa o ňu zaslúžili, obnovujte a nepretržite presadzujte vo verejnosti zmysel hodnoty práce pre národ. Matica je toho našim, slovenským dejinným dôkazom a odkazom.

Predseda MS Marián Tkáč osobne odovzdal Zlatú medailu MS jubilujúcemu Imrichovi Kružliakovi v Mníchove.

S týmito slovami prijal pred nedávnom z rúk predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča Imrich Kružliak (nar. 8. decembra 1914 v Detve) Zlatú medailu predsedu Matice ako symbol poďakovania za prácu pre národ. Stretnutie, ktorého inšpirátorom bol dlhoročný spolupracovník a jubilantov priateľ doc. JUDr. Pavol Pollák, sa premenilo na milú slávnosť, ktorej hlavnou témou bolo Slovensko, maticné zámery a dôraz na nevyhnutný a neprestajný zápas o slovenské dejiny, slovenský jazyk a životaschopnosť Matice. Dr. Imrich Kružliak sa na maticnom živote aktívne podieľal a aj vystúpil s prejavom na poslednom valnom zhromaždení MS, ktoré zvolilo M. Tkáča na druhé volebné obdobie. Na tomto najväčšom maticnom fóre vystúpil vtedy deväťdesiatdvaťročný s výzvou pochopiť a zasadiť maticnú a národnú prácu do európskych súvislostí, pevne previazať národné s európskym a nikdy sa nevyčleňovať z proeurópskeho myšlienkového pohybu, ale naopak prispieť k nemu najmä teraz, keď ešte nedávno neznámy slovenský národ dosiahol a posilnil svoju štátnosť.

■ SPOMIENKA NA DETVU

Stretnutie predsedu MS malo nielen slávnostný, ale najmä ľudský, človečenský rozmer – bolo motivované aj snahou podporiť vytrvalé úsilie o rekonvalescenciu jubilanta, ktorá trvá už niekoľko mesiacov a vyžaduje si od neho veľa síl a trpezlivosti. Predseda MS sa presvedčil o mimoriadnej duševnej a intelektuálnej sviežosti a chlapskej nezlomnosti najstaršieho maticiaravprekonávaní nemalých každodenných ťažkostí a starostí. Bolo dojemné, a nebola to náhoda, že Dr. Kružliak v takejto chvíli spontánne pospomínal na rodnú Detvu, kde sa v roku 1914 narodil, na príbuzných, ktorých tam ešte jeho rod má, na ťažkosti v rodine počas a po prvej svetovej vojne, ktoré ho formovali a stali sa neskoršie základom toho, čo z neho urobilo Európana so slovenskou tvárou. Pripomenul predsedovi Matice nielen konkrétne osoby a kňazov, ktorí ešte z jeho rodu v Detve žijú, ale aj fakt, že sa zachoval jeho rodný dom. Je to stavba, kde nič nepripomína, že tu sa narodil muž, ktorý sa napokon v exile stal na dvadsať rokov šéfredak-

torom nezávislého exilového mesačníka Horizont, bol predsedom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, členom exilového PEN klubu a iných organizácií a spolkov. Bol autorom vyhlásenia Svetového kongresu Slovákov vyhlasujúcich sv. Cyrila a Metoda za patrónov Slovenska a Slovákov na celom svete ako „súčasť veľkého európskeho cyrilometodského dedičstva, ktoré pápež Ján Pavol II. honoroval vyhlásením sv. Cyrila a Metoda za spolupatrónov Európy“. Pri tejto príležitosti sa okrem iného vyjadril, že „Slováci ako národ sú celým svojim osudom súčasťou európskych snažení, zápasov a nádejí a chcú byť rovnoprávnym členom v rodine európskych národov“.

■ JUBILANTOVA PREDVÍDAVOSŤ

Toto všetko sa odohralo v roku 1985 a vzniklo mimo územia Slovenska. Je to mimoriadne symbolické, vidno prezieravosť, práve tak ako hlboké presvedčenie, že budúcnosť Slovákov bude zásadne iná ako vtedajšia realita v roku 1985. Práve hlboká viera, náboženské, ako aj národné vedomie a z toho vyplývajúca duchovná sila umožnili vidieť, predvídať dopredu, i keď okolnosti v roku 1985 ani zďaleka nedávali nádej na tie zmeny, ktoré nastali a o ktoré sa slovenský exil usiloval.

Preto je prirodzené, že odkaz Dr. Imricha Kružliaka, ktorý kládol na srdce predsedovi Matice slovenskej, a tým aj celej maticnej verejnosti, bolo najmä to, aby maticári chránili Maticu slovenskú. Dr. Kružliak doslova ožil, prejavil intelektuálnu sviežosť, povedal jasný názor na to, ako zasadzovať aktivity Matice slovenskej do medzinárodnej situácie v terajšej Európe, ako v medzinárodných meradlách prubro sa meniacej doby a času plného ozbrojených a iných konfliktov a nastávajúceho chaosu, akoby v mnohorakej nevyjasnenosti postupovať úvážlivo, ochraňovať a posilňovať pozície Matice ako organizácie a jej jednotlivých členov, ako byť oporou a podporou maticných aktivít členov na celom Slovensku.

Výnimočný slovenský svedok storočia a jeho najrozličnejších podôb víta priame kontakty. Potvrdil, že mu pomáhajú v neľahkej rekonvalescencii, a tiež, že je dobrým rozprávačom a po-

zorným hosťom – to všetko stretnutia s ním robí mimoriadnym zážitkom. Dr. Kružliak je stelesnením faktu, že neochvejnosť národného presvedčenia je dobrým kompasom v premenách doby. Tak sa príbeh najstaršieho maticiaru vo svojej mnohorakosti životných peripetií stáva aj podnetom pochopiť slovenské storočie prostredníctvom jedného ľudského života.

■ NÁVRAT NA SLOVENSKO

Keď vznikla Slovenská republika opäť ako samostatný štát, po zvolení prvého prezidenta Michala Kováča sa vedno s Romanom Kaliským stáva Imrich Kružliak jedným z okruhu jeho poradcov. Preto je nezastupiteľné svedectvo doc. JUDr. Pavla Polláka, ktorý práve na pôde prezidentskej kancelárie spoznával Dr. Kružliaka po návrate na Slovensko. Pre SNN poskytol P. Pollák pri storočnici I. Kružliaka toto vyjadrenie: „Dr. Imrich Kružliak patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti moderných dejín Slovenska. Takto ho vníma Slovensko, ale aj zahraničie. Zažil všetky víchrice nášho storočia, ako bol zástanca, ale aj vznik štátov, zmeny režimov, prevraty a revolúcie, dve svetové vojny. Je živým svedkom prežitej kalvárie i prežitých nádejí slovenského národa v XX. storočí a v prvom pol roku desaťročí XXI. storočia. Začal v Slovenskej lige, v tej budove, kde dnes čiastočne sídli Matica slovenská, kde je jej bratislavská adresa. Bol povstalec, pôsobil ako redaktor Národných novín a po vojne, po roku 1945 ako šéfredaktor. Neskoršie bol šéfom kabinetu poverenika výživy, v roku 1947 ho zatkli v tzv. sprisahani proti republike, prešiel surovou vyšetrovacou policajnou tortúrou s vybitými zubami a natrhnutou obličkou, prepustili ho až po dvojročnej väzbe. V roku 1949 ušiel na Západ a v neprítomnosti bol odsúdený na pätnásť rokov väzenia. Tak sa začali štyri desaťročia emigrácie – Viedeň, Salzburg, Mníchov, New York, Toronto. Najťažšie obdobie jeho života vyjadril slovami básnika: Okúsiš, ako slano chutí cudzí chlieb a aká je trpká cesta vedúca hore i dolu po cudzích schodoch.“

■ AKO ANTON PROKOP...

Nasledovala práca v kultúrnom oddelení rozhlasovej stanice Slobodná

Európa, kde sa prihovárал poslucháčom na Slovensku pod menom Anton Prokop. Bola to preňho symbolická väzba na rodnú krajinu, osobitne na Detvu. Anton Prokop bolo meno Detvana, ktorého maďarskí červení Kuvoni bolševici obesili ako pansláva pred detvianskym kostolom na Turíčnu nedeľu v roku 1919. Od roku 1972 sa stáva Kružliak šéfredaktorom časopisu Horizont, myšlienkovy prepojeného na to, čím býval vtedy už nejestvujúci Kultúrny život na Slovensku. Keď raz vyjde kronika slovenských osudov z článkov v Horizonte, potom sa ukáže, ako blízko si stáli slovenský domov a slovenský exil.

Dr. Imrich Kružliak bol významným funkcionárom Svetového kongresu Slovákov, ktorý zakladal so Štefanom Romanom. Stal sa zakladateľom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí. V roku 1983 organizuje v Mníchove parlament utláčaných národov pod heslom Mier v slobode pre Európu. V roku 1989 sa vracia domov na rodné Slovensko. Nestal sa ako viacerí iní poslancom či ministrom alebo riaditeľom, ostal úvážlivým kritikom opozície i koalície, ostal mysliteľom, lebo Imrich Kružliak bol a je vzdelaný, rozhladený, veľkorýsý národovec. A najmä – je Európan, bojovník za ľudskosť, dôstojnosť a spokojnosť slovenského národa. Myslenie I. Kružliaka je vyvážené, vzácne, poznačené osudom, vekom a najmä rozvážnosťou. Toto všetko vložil do obsiahleho diela, pol tisícky strán knihy, ktorá vyšla pod názvom V čakárni dejín. Kružliaka trápila a trápi nekultivovanosť slovenskej demokracie, neúcta k ústavnosti a zákonnosti, autokratické spôsoby niektorých politikov. Keď sa zamýšľa nad ďalším vývojom Slovenska v knihe vydanéj v roku 1999, zaujíma jednoznačný postoj: Slovensko nemôže ísť proti svetu, stredoeurópanstvo a prináležitost' do západných štruktúr, to je smer.

■ VERNÝ SLOVÁK

Imrich Kružliak, aktívny svedok dejín národa, sa takto vyznáva: „Nikdy a nikde som neprestal byť Slovákom, ale stal som sa Európanom a demokratom životom, myslením a kultúrnou potrebou. Demokracia a ľudskosť sa stali mojou prirodzenosťou, a teda aj doplnkom mojich rodných koreňov. To je obohatenie môjho života, bez toho by som nevedel žiť a myslieť.“ Životné krédo Imricha Kružliaka patrí nám všetkým: Zostaň človekom, drž sa pravdy, lebo nakoniec len pravda, prísna, tvrdá a nepodplatná, ťa vyslobodí a zachová. A tohto neobyčajného svedka dejín sme mohli stretávať na bratislavských uliciach, ako kráča do knižníc, archívov, na prednášky, stretnutia s priateľmi pri dobrom sudovom vine, stále usmievaný, z očí mu žiarila vyrovnanosť, statočnosť prežitého života. Zaslúži si úctu a želanie dobrého zdravia,“ končí svoje riadky P. Pollák.

■ NEPREKONATELNÝ KALISKÝ

Pre všetkých, ktorí chcú bližšie spoznať I. Kružliaka, je nenahraditeľná kniha V čakárni dejín. Je to zborník výnimočných textov, ktoré v mnohom ešte dnes rozširujú obzor nášho poznania o nedávnych dejoch. Neprekonaný a najmä neprekonateľný je však úvod Romana Kaliského pod názvom Muž, ktorý nevyčkával. Je nielen sprievodcom po životopise I. Kružliaka, ale aj dôkazom obrovského talentu a pisateľskej sily Romana Kaliského zasadiť život Kružliaka, kresťana, katolíka, demokrata, národovca, do súvislostí jeho vlastného života a tvorby práve tak ako do našich najnovších dejín. Kaliský to robí vďaka svojmu talentu, charakteru a životnej skúsenosti neopakovateľným spôsobom – uvádza Kružliakov text tak, aby sme pochopili, že bez jeho poznania nemôžeme, nespoznáme plnohodnotný obraz toho, čo sa s nami udialo za posledné storočie. Kaliským uvedená kniha V čakárni dejín má tieto časti: Slováci v dejinách, Americkí Slováci a exil, Svet okolo Slovenska, Koniec rozdelenej Európy, Na ceste k štátnosti, Problémy samostatnosti, Pravda do dejín a do života.

Hlinkov odkaz má stále čo povedať aj dnešnému Slovensku Hornonitrianske stopy otca národa

Pri príležitosti 150. výročia narodenia Andreja Hlinku sa uskutočnili po celom Slovensku viaceré spomienkové podujatia. Inak to nebolo ani v Prievidzi, ktorú Hlinka často navštevoval. Nebolo to len kvôli verejným vystúpeniam, ale mal tu aj mnoho priateľov, národovcov z radov kňazov. A práve v Prievidzi ako jedinom meste v hornej Nitre sa konala spomienková slávnosť na Andreja Hlinku, ktorú organizovala Matica slovenská.

Andrej Hlinka bol trebárs častým hosťom u Antona Mišútha (1866 – 1935), kňaza, básnika a národovca, ktorý určitý čas pôsobil aj ako starosta Prievidze. Rovnako ako Hlinka si veľa vytrpel počas maďarského útlaku. Keď zomrel, Hlinka ho na prievádzskom cintoríne pochovával. Ďalším Hlinkovým priateľom bol Jozef Sivák (1886 – 1959), pedagóg, školský inšpektor v Prievidzi, zostavovateľ školských učebníc, poslanec, aj minister školstva a osvety v rokoch 1939 – 1944. Spoločne s Hlinkom organizovali početné verejné zhromaždenia v hornej Nitre. Navštevoval

aj Jozefa Kačku (1965 – 1938), Mateja Ujváriho (1852 – 1932) a Petra Brišku (1895 – 1939), všetko kňazov pôsobiacich v regióne. Nie je preto prekvapením, že smrť Andreja Hlinku hlboko zasiahla aj veriacich v hornej Nitre. Na jeho pohrebe v Ružomberku sa zúčastnila popri tisíckach iných smútiacich aj dvestočlenná delegácia z Prievidze. Prišiel sa s ním rozlúčiť už spomínaný Jozef Sivák, vtedy vo funkcii podpredsedu Národného zhromaždenia v Prahe. V Bratislave sa na uctenie Hlinkovej pamiatky konala smútočná trizna. Prekvapením bolo, že smútočným prejavom

poverili mladého, vtedy tridsaťjedenročného prievádzskeho kňaza Mikuláša Mišika. Ten si prejav pripravil sám a Hlinku nazval symbolom Slovenska. Za tri víťazstvá zosnulého označil národné prebudenie Slovákov, upevnenie ich kresťanských tradícií a reorganizáciu slovenského národného a štátneho vedomia.

Pozvanie do Prievidze prijal aj historik doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc., ktorý vo svojej prednáške predstavil život a dielo Andreja Hlinku, ktoré asi najlepšie vystihujú tieto Hlinkove slová: „Sloboda a blaho môjho ľudu, z ktorého pochádzam a pyšný som, že

Historik Ivan Mrva prvý zľava

z neho pochádzam, bude mi celým mojim životom sprievodnou hviezdou. Ona ma povedie i v tých najťažších časoch života, aby som pracoval na jeho telesnom i duševnom povznesení. Ona mi dá silu a nadšenie borit' sa za časné i večné poklady jeho duše, za kresťanskú osvetu a drahu našu materinskú reč.“

Hlinka učil Slovákov, aby si vážili v prvom rade samých seba. Pretože ak si nebudeme vážiť samých seba, potom nemôžeme čakať, že si nás budú vážiť tí druhí. Bol našim otcom – otcom národa, ktorého odkaz má stále čo povedať aj dnešnému Slovensku.

Viera ŠINSKÁ

Štvrtstoročie historického stretnutia matičíarov v Nitre Matičné oživenie pod Zoborom

Krátko po zmene režimu v novembri 1989 sa v terajšej Diecéznej knižnici v Nitre zišiel trinásťčlenný prípravný výbor na znovuoživenie Matice slovenskej. Historická udalosť sa uskutočnila 14. decembra na podnet PhDr. Cyrila Žuffu, zanieteného matičíara a pracovníka Matice slovenskej v Martine, a Františka Halamu, ktorí zaangažovali viacerých známych matičíarov a predostrelí im svoj zámer.

Ako prvé kroky si stanovili obnovenie členstva bývalým členom nitrianskej matičnej organizácie, získanie ďalších členov, najmä z radov mládeže, oživenie hnutia v okrese a organizačné zabezpečenie ustanovujúceho valného zhromaždenia. Prípravný výbor zároveň sformuloval Vyhlásenie, ktoré bolo v začiatkoch akýmsi programovým dokumentom. Krátko po novembri oživil členské základne vo Vráb-

loch, v Jelenci, Zlatne, Lehote, Topoľčiankach, Zlatých Moravciach a v nasledujúcom roku postupne vznikli ďalšie.

Na druhé zasadnutie výboru, ktoré sa uskutočnilo 8. februára 1990 v Nitre, už prišli členovia výboru s konkrétnymi návrhmi a vypracovali matičný program,

v ktorom dominovala najmä práca s mládežou. S konkrétnymi programovými podnetmi prišli na toto zasadnutie aj zástupcovia miestnych odborov z Topoľčianok a zo Zlatých Moraviec. Tretie rokovanie prípravného výboru bolo 14. marca 1990 s cieľom pripraviť valné zhromaždenie, vypracovať program a schváliť návrhy na kandidátku do výboru MO MS. Valné zhromaždenie sa potom uskutočnilo 29. apríla 1990 v estrádnej hale PKO v Nitre. Zvolili na ňom tridsaťdeväťčlenný výbor MO MS, ktorého prvým predsedom sa stal Ing. Rastislav Krb.

K matičnému hnutiu v Nitre sa medzi prvými prihlásili vysokoškolské súbory Ponitran a Zobor, študenti z Gymnázia E. Gudernu v Nitre a jednotlivci, ktorí si obnovili členstvo z predošlých rokov. Členská základňa sa postupne rozrástla a dosiahla okolo tisícšesťsto členov.
Drahomíra PECHOČIAKOVÁ

O poslaní a smerovaní matičného hnutia sa dnes vedú rozličné polemiky a debaty. O tom, že diskusia je potrebná, sme sa presvedčili počas návštevy Nitrianskeho hradu, ktorú zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Partizánskom.

Chvála histórii

S históriou hradu nás oboznámil Miloš Kapsiar, ktorý s lútosťou konštatoval, že takú bohatú históriu, akú máme my Slováci, nemajú ani mnohé veľké a hrde národy. No aj napriek tomu sa správame ako vykorenení, neraz sa sami bez hrdosti ponížujeme, pochybujeme o našich dejinách a ich tvorcoch, ba zavše spochybňujeme aj vlastnú štátnu identitu. Žiada sa nám poprosiť práve takýchto pochybovačných Jankov, aby navštívili historické

miesta na Slovensku, vybrali sa po príklade vyše pol stovky matičíarov a sympatizantov národnej inštitúcie z Partizánskeho trebárs k Nitrianskemu hradu. Veríme, že im to mnohé ozrejmi, že pochopia opodstatnenosť vývoja našej vlasti v posledných rokoch. Odchádzali sme z týchto históriou a dôstojnosťou dýchajúcich miest nielen obohatení, ale i vedomí si hodnôt svojich predkov a toho, že nemusíme chodiť v predklone klaňajúc sa pred cudzími a ukazujúc zadok vlastným.

(rr)

Príbeh obyčajného matičíara

Peter VRLÍK

V ostatnom čase sa v našej matičnej pospolitosti rozmnožil zaujímavý úkaz. Ako šidlo z vreca sa vyklúvajú na svet rôzne vyhlásenia, výzvy, reakcie, stanoviská. Slovenské národné noviny sú nimi úplne zahltené. Niektorí si zmyslí vymeniť predsedu, zvolať po roku mimoriadne valné zhromaždenie a už sa to hemží reakciami a protireakciami. Radový matičíar začína mať z toho v hlave zmätok. A zákonite si kladie otázky: O čo tým ľuďom ide? Čo tým sledujú? Komu to pomôže?

V ostatnom čase sa v našej matičnej pospolitosti rozmnožil zaujímavý úkaz. Ako šidlo z vreca sa vyklúvajú na svet rôzne vyhlásenia, výzvy, reakcie, stanoviská. Slovenské národné noviny sú nimi úplne zahltené. Niektorí si zmyslí vymeniť predsedu, zvolať po roku mimoriadne valné zhromaždenie a už sa to hemží reakciami a protireakciami. Radový matičíar začína mať z toho v hlave zmätok. A zákonite si kladie otázky: O čo tým ľuďom ide? Čo tým sledujú? Komu to pomôže?

Na úvod chcem parafrázovať výrok prezidenta Kennedyho: „Nepýtaj sa, čo Matica spravila pre teba, pýtaj sa, čo si ty spravil pre Maticu.“ Naša národná ustanoviteľ sa pre mnohých matičných činovníkov stala bojiskom. Bojujú tu jednotlivci proti jednotlivcom, skupinky proti skupinkám. Otázne je, kto z toho ťaží. Určite si niekde pani poslankyňa, veľvyslankyňa, v neposlednom rade herečka mädli ruky a vraví si: „Načo mám vítať do tej Matice? Všetka sa oni rozvrtajú navzájom...“

■ NA RADOSŤ NEPRAJNÍKOV

Nepriatelia a neprajníci Matice jasu od radosti. Tá stará stuchlina, čo sa Matice nazýva, už začína riadne páchnuť. Nevedia, kde jej poklad, melú z posledného a ešte sa aj vedenie

škriepi, kto je lepší matičíar. No veľmi dobre, len tak ďalej... A ja budem o pár rokov chodiť po školách na besedy a rozprávať o tom, že tu existovala akási kultúrna ustanoviteľ, čo sa volala Matica slovenská.

Porozprávam vám príbeh obyčajného matičíara, ktorých je po našom Slovensku na tisíce. Do Matice som vstúpil v decembri v roku 1989, mal som dvadsaťpäť rokov. Dnes mám päťdesiat a polovicu svojho života som zasvätil tejto inštitúcii. Od člena výboru, člena dozorného výboru, tajomníka, podpredsedu až po predsedu miestneho odboru v našom meste Liptovský Mikuláš. Čo tieto funkcie obnášali. Nič, len hodiny prípravy kultúrnych podujatí, spomienkových večerov, písanie scenárov, hranie, režirovanie. Človek napísal scenár, musel nájsť zapálených ľudí, ktorí ho inscenovali; napísal pozvánky, rozniesol ich po matičiaroch, aby niekto vôbec prišiel. To je zväčša práca obyčajného matičíara... Neskôr som začal na polovičný úväzok pracovať v Dome Matice slovenskej. Bolo to v roku 1991. V tom období ma oslovil riaditeľ Členského ústredia MS Dr. Cyril Žuffa, či by som nepomohol s konštituovaním Rady matičnej mládeže Slovenska. Na jej čele stál síce zanietený matičíar, ale už v dôchodko-

vom veku. Bol som do funkcie predsedu vymenovaný a verte, nemal som tam vrstovníkov. Až neskôr pribudli mladší, na ktorých si rád spomeniem, viacerí sú ešte i dnes činní matičíari. Čo dalo presvedčania, námahy, aby vznikol najprv Mladežnícky odbor MS, neskôr premenovaný na Odbor mladých matičíarov. Dnes je to plnohodnotný odbor a ja som rád, že som stál pri jeho zrode. Musel som navštevovať Domy MS, presvedčať riaditeľov, aby združovali mladých, aby sa im venovala pozornosť. Mal som vlastnú prácu, prácu v Dome MS a ešte som svoj čas – a bohužiaľ aj peniaze – venoval na to, aby Odbor mladých matičíarov fungoval. A to ste ma li počuť tie narážky niektorých členov výboru: „Načo je nám Mladá Matica, načo sa deliť na starých a mladých?“

■ HERECKÁ ANABÁZA

Keď bol ministrom kultúry herec, neúspešný kandidát na prezidenta, teraz na primátora hlavného mesta, zažil som ďalší šok. Vyše dvesto zamestnancov z Matice prepustili, medzi nimi aj mňa. Čo som mal intrigovať, nadávať na vedenie, zanevrieť na Maticu, že som prišiel o jeden zo zdrojov príjmu? Mnohí matičíari to v súčasnosti robia. Pride čas, keď niekto nahlas vysloví aj ich mená...

Po desiatich rokoch som sa do Domu MS vrátil, už na plný úväzok. Predo mnou stála druhá výzva – obnoviť Divadelný odbor Matice slovenskej. Začínalo sa skromne, a znovu ten istý kolotoč – presvedčanie, chodenie medzi divadelníkmi – a výsledok, dnes má náš odbor skoro tristo členov a združuje vyše dvadsať divadelných súborov po celom Slovensku. Pripravujeme divadelné školenia, metodicky pomáhame pri výbere hier, ako spoluorganizátori sa podieľame na organizovaní divadelných prehliadok. Naposledy to bol Divadelný festival Stanislava Chrena, veľkého organizátora slovenského ochotníckeho divadla. Náš predseda Mgr. Marián Lacko prispel cenami (vlastný obraz, knihy).

Ja som sa vrátil do Domu Matice, kde robím nielen upratovača, kultúrno-osvetového pracovníka, roznášam pozvánky na akcie, robím skrátka všetko, čo je potrebné. Nie som už ani predsedom MO MS. Na poslednom valnom zhromaždení som už nekandidoval. Po čase sa prišlo na to, že to bola chyba. Mal som preto zanevrieť na Maticu? Na jej vedenie? Koho to však zaujíma? Kto sa interesuje o to, čo robia obyčajní matičíari? Bez nich by však matiční funkcionári nesedeli tam, kde sedia. Bez nich by boli len neznámi ľudkovia, ktorí sa tmlia v tom našom veľkom svete. Kto by si ich všimol.

■ KTO BY O NICH VEDEL...

Valné zhromaždenie nič nevyriešilo. Podľa mňa ani nemohlo. Posledné dve zhromaždenia boli len o voľbách funkcionárov, do polnoci sa diskutovalo, volilo, potom sa sčítali hlasy a ráno sa išlo domov. Nič zásadné sa nesta-

lo. Mal s tým pohnúť snem, ani ten nič nezmenil.

Že sa na matičnej pôde prestalo diskutovať? Bodaj by sa aj diskutovalo, keď sa z nej stalo bojisko. Matica bola viackrát na lopatkách – v roku 1875, po roku 1948, v roku 1968, v roku 1999 – vždy však vstala a kráčala za svojim poslaním. Rozdiel bol však v tom, že nikto na nikoho neútočil, na matičnej pôde sa nebojovalo, ale tvorilo. Navrhujem preto zvolať čo najskôr snem Matice slovenskej, kde by sa všetky sporné otázky vyriešili, kde by sa o nich vecne diskutovalo a prijali by sa záväzné uznesenia, to by malo byť úlohou výboru. Ak toho nie je schopný, nechajme to naozaj na obyčajných matičíarov, nech rozhodnú na sneme.

Všetci vieme, aká je situácia v Matici. Preto teraz ukážme svoju silu a odhodlanie niečo zmeniť. Navrhujem aby si všetky výdavky spojené so zasadnutím snemu hradili účastníci snemu, alebo im ich uhradili miestne a záujmové odbory. Bol by to vklad všetkých matičíarov do našej inštitúcie a nemuseli by kolovať výzvy na príspevok desať eur do spoločnej kasy. Aj takýmto spôsobom by sa ušetřilo. Začnime konečne konať, začnime konečne diskutovať, začnime konečne riešiť vzniknutú situáciu. Matica nie je bojisko.

V súčasnosti, keď globalizácia preniká do všetkých oblastí nášho života, musí byť ochrankyňou tradícií, historického povedomia nášho národa. Byť matičíarom nie je honor, je to poslanie, vedomie, že svojim skromným pričinením robíme niečo dobré pre náš národ. To dobré sa dá robiť len v pokojnej atmosfére, ktorá, žiaľ, v Matici nevládne.

Autor je tajomník Divadelného odboru MS.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Pozdrav Imrichovi Kružliakovi

Slovutný a v národe vysoko-
cenený priateľu,

chvejú sa mi ruky pri pomyslení, že posielam pozdrav jednému z našich najväčších bardov, ktorý celé storočie pomáhal národu k jeho zázračnému príbehu, čím sa už zaživa stal nezmazateľnou súčasťou dejín Slovenska i Európy. V čase Tvojho príchodu na svet v bájenej Devte vedeli o našom národe vo svete azda len dvaja či traja publicisti, ktorí klopli po čerňovskej tragédii na svedomie Európy, že ide o skutočnú genocídu národa pod Tatrami. A dnes pri Tvojej storočnici? Sedíme pevne medzi národmi Európy ako rovný medzi rovnými, dokonca v roku 1996 povie práve na našu adresu pápež, svätý Ján Pavol III.: „Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobré si to uvedomte!“

Bol si ako slovenský a európsky intelektuál par excellence – publicista, esejista, básnik, vydavateľ, prekladateľ, organizátor, exilový politik – celých sto rokov súčasťou slovenského osudu. Bol si aktívny už uprostred slovenského katolíckeho študentstva, vo funkcii tajomníka Slovenskej ligy i vedúceho tlače na Úrade propagandy; pomáhal si pripravovať demokratický vývoj po druhej svetovej vojne, ktorý prerušilo utrpenie; po dramatickom „úteku z tiesne“ spoznával si svet a hľadal miesto Slovenska v ňom, aby úspešne prečkalo „v čakárni dejín“, robil si tak písaným i hovoreným slovom, presakujúcim železnú oponu, ale aj plodnou angažovanosťou v slovenských spolkoch v zahraničí, osobitne vo Svetovom kongrese Slovákov; a potom si múdro a s nadhľadom radil aj nám doma, keď sa lámal chlieb, a to aj ako člen predsedníctva Matice slovenskej či účastník donovalského Kongresu slovenskej inteligencie v prelomovom roku 1992.

Drahý Imriško, považujem za vzácnu priazeň osudu, že sa môžem neskromne počítať medzi Tvojich obdivovateľov, žiakov i priateľov. Si pre mňa skalom pravdy o storočí prežitom „v tóni dvoch totalít“, ktorá pevne odoláva vlnám spochybňovania, si pre mňa kritériom správnosti a spravodlivosti pri neľahkom rozhodovaní v mútnych vodách globalizmu. Si pre našu generáciu, tiskajúcu slovenskú káru ďalej dopredu, vzorom a príkladom v nadhľade pri umnom stranení slovenskej pravde.

Nie je veru veľa ľudí, ktorým Pán Boh dožiči pri počte rokov aktívneho života trojčísle. Dlhovekosť je odmena, ale aj príkaz rozdať sa čo najväčšiemu počtu ľudí. Prosím Všemohúceho v tento deň, naplnený obdivom a láskou, aby aj naďalej žehnal Tvoje dni a skutky, v nás ostatných aby upevňoval optimizmus, vyvierajúci z Tvojej veľkej lásky k Slovensku, z poznania jeho potrieb a možností, a aby aj na tom základe silnel a múdrel náš milovaný slovenský národ!

MARTIN – MNÍCHOV
8. decembra 2014

Matičiarci si pripomenuli 10. výročie ničivej víchrice v Tatrách priamo pri pamätníku na túto udalosť, na ktorom je vyryté aj meno Matice slovenskej ako významného darcu na obnovenie tatranského lesa. Sprava: J. Lukáč, J. Lilje a podpredseda Matice J. Šimonovič.

Eva KRISTINOVÁ v otvorenom liste členovi vlády Miroslavovi Lajčákovi

Zlyhania nemožno prechádzať ľahostajne

Známa herečka a činovníčka Matice slovenskej Eva Kristinová sa počas pamätného 17. novembra tohto roku obrátila na redakciu nášho týždenníka so žiadosťou o uverejnenie otvoreného listu, v ktorom sa naliehavo obracia na podpredsedu vlády, ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka, aby rázne zakročil v súvislosti s vystupovaním a konaním dvoch zástupcov Slovenska v Európskom parlamente. Konkrétne sa jej nepáči vystupovanie Pála Csákyho a Maniky Flašíkovej - Beňovej. Je otvorený list publikujeme v plnom znení bez redakčnej úpravy.

„Vážený pán minister, zatiaľ márne čakáme na Vašu reakciu, ktorá prislúcha Vášmu zodpovednému postu ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky. Náš štát má predsa svoju platnú ústavu a z nej vyplývajúce zákony a povinnosti,“ píše v liste E. Kristinová a kladie otázky, na ktoré čaká odpoveď nielen ona: „Ako je možné, že v prípade vlastizrady, ktorej sa dopustili dvaja poslanci, čo boli občanmi SR zvolení, aby zastupovali, a tým aj reprezentovali v Európskom parlamente našu vlasť, náš štát, našu Slovenskú republiku, sa správate, akoby sa celkom nič nestalo. A ono sa stalo! A veľmi, veľmi naliehavo burcuje a vážne!

Prvý podľa abecedy Pál Csáky podpísal list 38 poslancov

(ktorí sú v Európskom parlamente za Maďarsko) francúzskemu prezidentovi Hollandovi ako poslanec Maďarska. Tým jednoznačne priznal, že má občianstvo našich južných susedov a ako Maďar je v službách jeho záujmov. Ako je možné, že si zatiaľ ďalej spokojne sedí na jemu neprislúchajúcej slovenskej stoličke a spune zaberá miesto tomu, čo bude čestne zastávať tento post v záujme nášho štátu. Nemožno predsa donekonečna brať vážne jeho večné vkrúcačky. Ak by náhodou aj jeho terajšia korčuľarska pirueta, že si neprečítal, čo podpísal, bola výnimočne pravdivá, malo by to stačiť ako dôkaz, že je nezodpovedný, a preto tam nemá čo robiť.

Rovnako Monika Flašíková-Beňová vo svojom vystúpení

v EP povylievala na nás svoje nenávisťné lži a nehanebne obvinila Slovákov z fašizmu a ďalších ťažkých hriechov. Nájde sa ešte v EP ďalší poslanec, čo by si dovolil takto „zastupovať“ svoj štát a národ?

Tieto dva, mierne povedané prešlapy a zlyhania predsa nemožno prehodit' len tak z pleca na pleca a nechať ich ľahostajne nepovšimnuté. Keďže patríte k najvyšším úradníkom nášho štátu, ktorý sme si priam zázračne založili v čase mieru a bez jedinej kvapky krvi, apelujem na Vás a žiadam Vás, aby ste z pozície Vášho postavenia vyzvali spomínaných poslancov – Moniku Flašíkovú-Beňovú a Pála Csákyho –, aby odstúpili zo svojich funkcií.“

Eva KRISTINOVÁ

Od Kataríny do Troch kráľov

Dom Matice slovenskej v Nitre každoročne pripravuje podujatie s názvom Od Kataríny do Troch kráľov s cieľom predviesť deťom zvyky našich predkov, ktoré praktizovali počas zimného slnovratu. Minulý rok tak „privoňali“ k medovníčkom a technike ich zdobenia. Tento rok obradovo i kulinársky spoznávali štedrovečernú hostinu.

Členovia folklórneho súboru Seniori – Matičiarci z Nitrý pod umeleckým vedením Ireny Števkovej predstavili tradičné menu, zvyky a atmosféru Štedrého večera z regiónov Ponitria a Tekova. Podujatie Od Kataríny do Troch kráľov každý rok otvára možnosť materským a základným školám stať sa jeho spolutvorcami. Aj tento rok deti v publiku spoznávajú tradície prostredníctvom svojich rovesníkov – kamarátov či spolužiakov. Práve deti boli v minulosti nositeľmi

rozličných vinšov zimného zvykoslovia. Na koledníkov prichádzajúcich do domu gazdu po Štedrej večeri sa na chvíľu premenili žiaci zo Spojenej školy internátnej na Čerňovej ulici a zo Základnej školy sv. Marka. O dojemný záver sa postarali deti zo Spojenej školy, ktoré zaspievali Tichú noc, svätú noc. K hudobnému sprievodu hry na heligónke riaditeľky Domu Matice slovenskej zo Šurian Miroslavy Kozárovej sa s radosťou a úsmevmi na tvári pridali všetky

prítomné deti v sále. Súčasťou podujatia bola aj výstava Z tajomných komnát slovenských zvykov, na ktorej sa deti dozvedeli viac o všetkých rituálnych významných dňoch zimného obdobia. Výstavu dotvárala prezentácia krojov z oblasti Tekova. Organizátori podujatia majú jediné pranie, a to nech deti vďaka tomu, čo videli a počuli, pochopia čaro skromných Vianoc minulosti.

Veronika BILICOVÁ

Štúrovci v Turci: Ich srdce bilo za národ

[Turčianske noviny; 46/2014; 25/11/2014; s.: 36; MONIKA ONDRUŠOVÁ; Zaradenie: STÁLE SA NIEČO DEJE]

Turčianske kultúrne stredisko v Martine pripravilo projekt Štúrovci v Turci, založený na silnej regionálnej tradícii. Pripomenuli sme si Ludovíta Štúra, ale aj ďalšie osobnosti spomedzi štúrovcov, vrátane miest v Turci, na ktorých zanechali svoje stopy. Odkaz štúrovskej generácie sme si pripomenuli prostredníctvom trojdielneho cyklu tvorivých dielní. Prvá tvorivá dielňa Nauka reči slovenskej sa konala na Gymnáziu J. Lettricha a pripomenula Štúrovi myšlienku o podpore nášho vlastného jazyka, o šírení a roz-

víjaní slovenčiny. Tvorivá dielňa V šľapajach histórie patrila členom Vzdelávacieho klubu tretieho veku a mapovala osobnosti a pamätné miesta štúrovcov v Turci. V Kultúrnom dome vo Valči, kde sa uskutočnila tretia tvorivá dielňa s názvom Rodáci a osobnosti ich srdce bilo pre národ, sa verejnosti pripomenuli rodáci, ktorí sa zaslúžili o šírenie národného povedomia či dobrého mena rodnej Valče vo svete. Boli to napr. Jozef Požeský – lekár činný v akademickom spolku Národ vo Viedni, Ján Čvikota lekár, vlastenec a zakladateľ Ma-

tice slovenskej v Prievidzi, Ján Orságh – hudobný skladateľ, ktorý viedol prvý slovenský program na clevelandskej rozhlasovej stanici, či Stanislav Zachar, ktorému bola v roku 1919 zadaná výstavba novej budovy Matice slovenskej. V rámci podujatia sa uskutočnila prednáška s diskusiou, ktorú viedol lektor Igor Válek – literárny vedec, redaktor a publicista. Program obohatili aj vystúpenia spevokolu Valčan a miestnych talentovaných detí a mládeže.

MONIKA ONDRUŠOVÁ

PRIPOMÍNAME SI

6. decembra

– sedemdesiatpäť rokov oslaví prof. Štefan Šlachta, bývalý hlavný architekt Bratislavy, poslanec NR SR i prorektor VŠVU, autor kníh o slovenskej architektúre, o. i. Neznámi známi, Návraty odídených

– okrúhle výročie má spisovateľka Eva Siegelová, autorka obľúbených kníh povestí, ale i humoresiek, aforizmov a poviedok o osudoch žien

7. decembra

– prezident Gustáv Husák prijal v roku 1989 demisiu poslednej komunistickej federálnej vlády L. Adamca a zostavením novej poveril Mariána Čalfu; 25. výročie

– päťdesiat rokov od smrti nášho skvelého karikaturistu a ilustrátora Viliama Weiskopfa (1906 – 1964)

8. decembra

– stopäťnásť rokov od narodenia autora mnohých pomníkov na Slovensku, o. i. sochy P. O. Hviezdoslava pred budovou SND v Bratislave, Vojtecha Ihriského (1899 – 1988); bol aj úspešným vynálezcom a prvým slovenským športovcom pilotom

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil výtvarník monumentalista Ladislav Gandl (1919 – 1991), jeho diela sú napríklad v interiéroch Strojníckej fakulty STU a Univerzitnej knižnice v Bratislave

– v roku 1989 predsedníctvo SNR odvolalo vládu Pavla Hrivnaka a zostavením novej poverilo prof. Milana Čiča; 25. výročie

– storočnica publicistu Imricha Kružliaka; veľkú časť života strávil v exile, roky bol predsedom Spolku slovenských spisovateľov v zahraničí, výber z jeho exilovej publicistiky vyšiel v knihe Útek z tiesne, z tých čias je i básnická zbierka Piesne a smútky, vzácny je jeho výber poézie našich väznených básnikov Modlitby v putách aj esejistické dielo V čakárni dejín

9. decembra

– šesťdesiatpäť rokov má jeden z vedúcich činiteľov VPN a bývalý minister kultúry Ladislav Snopko

– šesťdesiatku oslavuje poslanec Európskeho parlamentu za stranu Smer Boris Zala

10. decembra

– stoštyridsaťpäť rokov od narodenia slovenského bankára v USA Michala Bosáka (1869 – 1937); jeho podpis bol aj na amerických bankovkách

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil bývalý čs. prezident Antonín Novotný (1904 – 1975)

– storočnica básnika Júliusa Lenka (1914 – 2000), plodného vlastnou tvorbu i prekladmi

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi sa prezident Gustáv Husák vzdal funkcie (1989)

11. decembra

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi vyšiel aj zákon, ktorý by sa zišiel aj dnes: všetky firmy s podnikmi v Č-SR museli mať u nás aj svoje sídlo, zo zahraničia tak v rokoch 1919 – 1920 presunulo domov do republiky dvestotridsaťjeden veľkých spoločností

12. decembra

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil jazykovedec, ktorý jednoznačne vyvrátil mnohé pseudoteórie starších českých lingvistov, prof. Ján Stanislav (1904 – 1977), o. i. autor päťzväzkového diela Dejiny slovenského jazyka

(jč)